

Economisch-Statistische Berichten

Goud- en dollarreserves

★

Drs B. E. de Muinck

Eerherstel van de commissaris

★

Prof. Mr C. W. de Vries

Het vergeten hoofdstuk

★

P. Groen

De Exportgroep Verf en haar exportkartel

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

40e JAARGANG

No 1982

WOENSDAG 8 JUNI 1955

Spuistraat 172

Amsterdam

KAS-ASSOCIATIE N.V.

Open bewaring van effecten
en schatkistpapier

BETALEN · BEWAREN · BEHEREN

COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING

H. BRONS Jr

MAKELAAR IN ASSURANTIËN

TELEFOON 11 19 80
(3 LIJNEN)

EENDRACHTSWEG 11
ROTTERDAM

Grote instelling heeft

gelden beschikbaar

voor

hypothecair crediet
op incurante panden

zoals:

hotels, bioscopen, fabriekscom-
plexen, café-restaurants, e.d.

Voor nadere inlichtingen: brieven onder nummer ESB 23-1
Bureau van dit Blad, Postbus 42, Schiedam.

R. Mees & Zoonen

Bankiers en
Assurantie-makelaars
Rotterdam

Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen

Adviezen inzake
Levensverzekeringen
en Pensioencontracten

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-
38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Com-
merce, 6, Place Royale, Brussel, postcheck-rekening 260.34.

Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse Steen-
weg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de
Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 29,—, overige landen
f 31,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk
nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het
kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

No. 1977: f 2,—

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor
Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgave van
redenen te weigeren.

Goud- en dollarreserves

De goud- en dollarreserves van alle landen buiten de Verenigde Staten tezamen — met uitzondering van de Sowjet-Unie en met inbegrip van de internationale financiële instellingen — zijn sedert Maart 1952, toen een opwaartse beweging dezer reserves zich aftekende, met ongeveer \$ 6,5 mrd gestegen. Eind 1954 hadden zij volgens gegevens uit het „Federal Reserve Bulletin” een niveau bereikt van rond \$ 28,5 mrd, een bedrag dat neerkomt op 48 pCt van de gezamenlijke jaarlijkse invoer dezer landen. Dat zich de laatste jaren in dezen een gunstige ontwikkeling heeft voorgedaan moge voorts blijken uit het feit, dat dit percentage in 1949, het jaar waarin de reserves dicht bij hun na-oorlogse dieptepunt waren gelegen, 37 bedroeg.

De groei der reserves is echter het afgelopen jaar geringer geweest dan in 1953, nl. \$ 2,2 mrd — Continentaal West-Europa nam hiervan \$ 1,6 mrd, West-Duitsland alleen \$ 770 mln voor zijn rekening! —, tegen \$ 2,6 mrd. Bovendien neemt het aandeel der toeneming, dat voortvloeit uit transacties met de Verenigde Staten en dat sedert Maart 1952 gemiddeld 80 pCt bedraagt, af. In 1953 bijv. beliep dit aandeel \$ 2,2 mrd op een totaal van \$ 2,6 mrd, in 1954 \$ 1,6 mrd op een totaal van \$ 2,2 mrd, terwijl in het begin van 1955 volgens het „Federal Reserve Bulletin” uit de transacties met de Verenigde Staten geen aanwas der reserves van het buitenland resulteerde. De daling der inkomsten uit dezen hoofde in 1954 t.o.v. 1953 was het gevolg van een groter overschot op de handelsbalans der Verenigde Staten, dat op zijn beurt voortvloeide uit een grotere Amerikaanse export en een geringere import. Dat de betalingsbalans van dit land niettemin deficitair bleef is toe te schrijven aan overdrachten uit hoofde van kapitaaltransacties en hulpverlening van militaire en niet-militaire aard.

Was er dus voor de wereld als geheel in 1954 sprake van een niet zo hevige achteruitgang der netto-inkomsten uit het verkeer met de Verenigde Staten, de resultaten die ons land het afgelopen jaar in dezen boekte, waren vergeleken met het jaar te voren bepaald teleurstellend. Volgens het jaarverslag van De Nederlandsche Bank maakte het overschot ad f 254 mln, dat de lopende rekening van de dollarbalans in 1953 te zien gaf, in 1954 plaats voor een tekort van f 475 mln; een achteruitgang dus met

f 729 mln. Niet minder dan f 474 mln hiervan kwam voor rekening van onze handelsbalans, doordat de exportopbrengsten daalden met f 42 mln en de uitgaven voor invoer — vnl. als gevolg van de in October 1953 begonnen en in Mei 1954 aanzienlijk uitgebreide liberalisatie van de dollarinvoer — met f 432 mln toenamen. Doordat de kapitaalrekening van het goud- en dollarverkeer, ondanks een aflossing op langlopend overheidscrediet ad f 241 mln, een overschot opleverde van f 373 mln, sloot de Nederlandse dollarbalans, die in 1953 een overschot vertoonde van f 149 mln, met een tekort van f 102 mln. Dat de goud- en dollarvoorraad van De Nederlandsche Bank en de dollarvoorraad der deviezenbanken niettegenstaande dit tekort aangroeiden met een totaal bedrag van f 307 mln is volgens onze Centrale Bank, behalve aan Amerikaanse hulpverlening ten bedrage van f 51 mln, toe te schrijven aan tot een bedrag van f 358 mln in goud en dollars omgezette convertibele en niet-convertibele valuta's.

De Nederlandsche Bank die, verontrust door genoemde ongunstige ontwikkeling van onze dollarbalans, in haar jaarverslag de betalingsbalans der Verenigde Staten aan een beschouwing heeft onderworpen, wijst er op dat het tekort op deze balans, bezien van uit het gezichtspunt der landen buiten Amerika, geflatteerd is. Een groot gedeelte der, in 1954 sterk uitgebreide, vorderingen op korte termijn van de Verenigde Staten op het buitenland, vertegenwoordigt nl. in wezen een direct opeisbare claim op de goud- en dollarreserves. Voorts acht zij de Amerikaanse militaire uitgaven en de hulpverlening een ietwat wankele basis voor het Westeuropese dollaroverschot. Wat ons land betreft komt hier nog bij, dat het Nederlandse aandeel in de \$ 2,5 mrd, die West-Europa in 1954 uit dezen hoofde heeft ontvangen, nog geen \$ 0,05 mrd bedroeg. Ons land is dus grotendeels afhankelijk van de mate, waarin dollars die door andere landen rechtstreeks worden verworven, doorstromen. „Mede om deze reden”, aldus besluit De Nederlandsche Bank haar beschouwingen over dit onderwerp, „is herstel van de convertibiliteit van de West-Europese valuta's voor Nederland van zo uitermate groot belang”.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Goud- en dollarreserves	527	Ingezonden stuk:	
Eerherstel van de commissaris, door Drs B. E. de Muinck	529	Het nominale loon als instrument voor de politiek der inkomensverdeling, door W. Hessel en A. Kloos, met een naschrift van de redactie	536
Het vergeten hoofdstuk, door Prof. Mr C. W. de Vries	532	Nationale notities:	
De Exportgroep Verf en haar exportkartel, door P. Groen	533	Statistische Dag 1955, door Drs G. Swinkels ..	540
		Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet ...	541
		De Belgische geld- en kapitaalmarkt in Maart en April 1955, door Dr L. Delmotte	542

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK

Drs B. E. DE MUINCK, Eerherstel van de commissaris.

Bij de publieke N.V., waar we enerzijds de noodzakelijke oligarchische clausules zien, en anderzijds de geringe invloed, die de gemiddelde aandeelhouder op de gang van zaken heeft, doet zich het probleem voor hoe de macht der aandeelhoudersvergadering kan worden uitgebreid zonder in botsing te komen met de oligarchische clausules. Aangezien in dit geval directe uitbreiding van de macht onmogelijk is moet er een indirecte uitbreiding zijn, d.w.z. een derde instantie, die namens de aandeelhouders tegenover het bestuur moet kunnen handelen. Een eerste weg daartoe is de instelling van een vennootschapskamer. Schr. acht het echter praktisch onmogelijk, dat de ambtenaren van de vennootschapskamer in ieder geval precies kunnen uitmaken welke politiek van het bestuur der N.V. ten voordele of ten nadele van de aandeelhouders is. De tweede weg is „eherstel van de commissaris”, want de commissaris heeft juist voor het behartigen der aandeelhoudersbelangen een unieke positie. Wil de ideale positie van de commissaris als vertrouwensman der aandeelhouders ontstaan, dan zal de wet de commissaris scherper moeten tekenen dan thans. Na bespreking van de aanbevelingen, gedaan door Prof. Mr W. C. L. van der Grinten en Mr W. L. Haardt schenkt schr. aandacht aan het in Frankrijk, waar men de oplossing van deze problemen heeft gezocht in een versterking der positie van de commissaris, geldende systeem. Voor de publieke N.V. moet o.a. minstens één der commissarissen gekozen worden uit een door een commissie van leden der tribunalen uit het rechtsgebied van het Hof van Appèl, waarbinnen de zetel der N.V. is gelegen, vastgestelde lijst. Op deze lijst mogen alleen voorkomen zij, die over een, op een examen gebleken, zekere deskundigheid beschikken. Schr. acht de instelling van een lijstcommissaris, aangepast aan de Nederlandse verhoudingen, gecombineerd met de aanbevelingen van Van der Grinten en Haardt, behalve rechterlijke inmenging, aanbevelenswaardig.

Prof. Mr C. W. DE VRIES, Het vergeten hoofdstuk.

Het is gerechtvaardigd te spreken van de gezondheid van onze nationale gemeenschap. De verhoogde welvaart, die tot grotere consumptie leidt, is echter voor die groepen die door de stijging van de welvaart zelf in het ongerede zijn geraakt geen verblijvend verschijnsel. Na 1945 is de sociale zekerheid verstevigd, mede door velerlei complementaire sociale voorzieningen. Van uit het Ministerie van Maatschappelijk Werk groeide laatstelijk een wetgeving, welke een blijvende aanvullende bescherming bood opdat geen achterblijvers zouden ontstaan. Het is deze grote groep die met de prijsstijging mede op leeft. Ondanks dit alles noteert het burgerlijke, kerkelijke en particuliere armbestuur een stijging der uitgaven. Voor 1955 staat de stijging der armenzorguitgaven als eerste op de lijst der hogere uitgaven. De ondersteuning, welke nodig is, is telkens het gevolg van het onvoldoende zijn der sociale ondersteuning, bijv. die uit de Noodwet-Ouderdomsvoorziening. Deze wet is niet aangepast aan de persoonlijke behoeften van personen en gezinnen, en telkens springt de armenzorg bij. De nationale ouderdomsvoorziening, die wellicht volgend jaar had kunnen en moeten ingaan, wanneer de verantwoordelijke Ministers

hadden kunnen beschikken over het advies van een deskundig college, moet nu worden uitgesteld. De schade, op het gebied der verzorging, aan de economisch minst ontwikkelde volksgroepen toegebracht door het advies van de uit nood gehoorde S.-E.R. moet nu eerst van andere zijde door de Regering zelf worden hersteld.

P. GROEN, De Exportgroep Verf en haar exportkartel.

De Exportgroep Verf werd gevormd teneinde de in de oorlog verloren gegane markten zo snel mogelijk te herwinnen en zo mogelijk nieuwe voor het Nederlandse verfproduct te ontsluiten. Een gemeenschappelijk optreden zou dienstig kunnen zijn om de Nederlandse verf in het buitenland weer tot een gewaardeerd kwalitatief begrip te maken. Het belangrijkste onderdeel der exportregeling vormde de contrôle op de kwaliteit der te exporteren verfproducten. De kwaliteitscontrôle is gebaseerd op een onderlinge privaatrechtelijke overeenkomst en wordt uitgeoefend door speciaal daarvoor opgeleide vakmensen, die in dienst zijn van de Vereniging van Vernis- en Verffabrikanten in Nederland. Schr. zet o.a. uiteen hoe deze contrôle plaatsvindt. Hij is van mening, dat een exportkartel als dat van de Exportgroep Verf een positief te waarden steun kan betekenen voor de exportbevordering omdat een dergelijke afspraak, mits goed gehanteerd, het mogelijk maakt kwaliteiten en prijzen af te stemmen op het niveau, dat in verschillende landen wordt aangetroffen. Hierdoor kan prijsdumping, die zeer zeker voor het van uit handelspolitiek oogpunt niet al te sterke artikel bereide verf gevaar zou kunnen opleveren, worden voorkomen.

— SOMMAIRE —

Drs B. E. DE MUINCK, Réhabilitation du commissaire de société anonyme.

Dans les sociétés anonymes, le problème se pose de renforcer les pouvoirs de l'assemblée des actionnaires, sans entrer en conflit avec la clause oligarchique nécessaire. L'auteur en voit le moyen dans une réhabilitation du commissaire de société anonyme. Il recommande l'adoption du système français d'un commissaire de liste, adapté aux conditions régnant aux Pays-Bas et en tenant compte de quelques autres suggestions.

Prof. Mr C. W. DE VRIES, Le chapitre oublié.

On peut parler à bon droit de l'état florissant de la communauté nationale néerlandaise. L'augmentation du bien-être n'est cependant pas un phénomène réjouissant, pour les groupes qui doivent endurer de l'augmentation du coût de la vie. Nonobstant l'amélioration de la sécurité sociale le „Armbestuur” constate une augmentation des dépenses.

P. GROEN, Le groupement d'exportation „Peinture” et son cartel d'exportation.

Le groupement d'exportation „Peinture” a été constitué afin de regagner aussi tôt que possible les marchés perdus pendant la guerre. Le contrôle sur la qualité des produits à exporter constitue la partie la plus importante de l'arrangement d'exportation. L'auteur explique le fonctionnement de ce contrôle.

Eerherstel van de commissaris

In het Voorlopig Verslag van de Tweede Kamer over de begroting van Financiën voor het huidige begrotingsjaar hebben enkele leden het nut van een onafhankelijke controle op de gestie van de leiders van naamloze vennootschappen verdedigd, omdat door de huidige economische ontwikkeling sommige van deze leiders de neiging vertonen, zich te substitueren voor de aandeelhouders, die toch de eigenaars van de ondernemingen zijn ¹⁾.

De Minister wijst in zijn Memorie van Antwoord allereerst op de geringe voorlichting die vaak bij de jaarstukken wordt gegeven ²⁾. Verbetering hierin op vrijwillige basis acht hij mogelijk; het nieuwe B.W. zal trouwens op dit punt zwaardere eisen stellen. Verdergaande maatregelen dan hierin voorgesteld acht de Minister niet nodig. Hij neemt blijkbaar aan, dat betere voorlichting de macht van de algemene aandeelhoudersvergadering (hierna te noemen a.v.) vergroot. Hierop kom ik later terug.

Het probleem van de machtsverdeling tussen de a.v. en het bestuur der N.V., waar het hier in wezen om gaat, is op deze wijze weer eens voor het voetlicht gebracht. In dit artikel hoop ik enkele suggesties te doen, die wellicht enigermate de oplossing van dit vraagstuk kunnen bevorderen.

Wanneer hier van de N.V. sprake is, wordt hiermede alleen de publieke N.V. bedoeld. In de besloten N.V. is de aandeelhouder doorgaans machtig genoeg om met succes voor zijn eigen belangen op te komen, gesteld dat die tegengesteld zijn aan die van de bestuurders. Bij de besloten N.V. zal dit laatste weinig voorkomen, omdat „bestuurdersgroep” en „aandeelhoudersgroep” daar meestal innig vermengd zijn.

Ons probleem treedt pas op bij de publieke N.V., omdat daar een aantal „outsiders” mede-eigenaar zijn of kunnen worden, tegen wie het bestuur zich door oligarchische clausules tracht te beschermen. Onder dit laatste wil ik voor het doel van dit artikel verstaan alle bepalingen in wet of statuten, die ten doel hebben de macht van de a.v. te beperken ten gunste van het bestuur, en alle mogelijkheden die hiertoe ook buiten de statuten bestaan, zoals bijv. een N.V. Gemeenschappelijk Bezit. De gebruikelijke juridische definitie, die meestal slechts slaat op art. 48a W. v. K., is voor dit onderwerp te beperkt ³⁾.

Deze clausules acht ik voor de publieke N.V. van groot nut, voornamelijk omdat men dan krachtiger naar buiten kan optreden. Een kleine groep deskundigen kan nu een vaste politiek voeren, zonder dat hun besluiten worden doorkruist door die van een a.v., waarbij het de vraag is, of de aandeelhouders over dezelfde deskundigheid en ruime blik beschikken als de bestuurders. De behoefte van de practijk aan deze „unité de direction” om een term van Fayol te gebruiken, blijkt uit de ruime toepassing van de oligarchische clausules. Onze wet laat hiertoe ruime mogelijkheden.

Hiertegenover staat de geringe invloed die de aandeelhouder heeft. Ten slotte is ook de kleinste aandeelhouder vennoot, en daarmee ondernemer, in die zin dat hij zijn inkomsten afhankelijk stelt van de uitkomsten van het productieproces. Die inkomsten zijn onzeker, en de aandeelhouder kan weinig doen om die onzekerheid te verminderen. Hij heeft slechts geduldig de oekasen van

het bestuur van de N.V. af te wachten. Wil hij dat niet, dan moet hij in obligaties beleggen.

Men kan dit als onvermijdelijk nadeel van de bovengenoemde voordelen van de oligarchische clausule accepteren. De literatuur kent hiervoor twee argumenten, slaande resp. op de aanbods- en op de vraagzijde van de vermogensmarkt.

Het eerste klinkt zeer simpel: als de aandeelhouder de „zware” oligarchische clausules van een bepaalde N.V. niet zinnen, verkoep hij zijn aandeel. Dit suggereert een vrijheid die er niet is, want welke grote N.V. kent geen zware oligarchische clausules? Ze zijn immers noodzakelijk voor het behoorlijk doen functioneren van het bedrijf!

Het tweede argument is, dat een N.V. haar goodwill op de vermogensmarkt niet zal willen verspelen, en daarmee bij de behandeling van haar aandeelhouders rekening zal houden. Het is naar mijn mening echter de vraag, of in een tijd, waarin de interne financiering een grote rol speelt, hieraan grote waarde moet worden gehecht. Ook nu, met de voor een emissie gunstige beurspositie, speelt deze interne financiering nog een overwegende rol.

Eenzijds zien wij dus de noodzaak van oligarchische clausules, anderzijds de zeer geringe invloed die de gemiddelde aandeelhouder, de zgn. „kapitaalverschaffer-outsider” in tegenstelling tot de „grootaandeelhouder-insider”, op de gang van zaken heeft ⁴⁾.

Het probleem wordt dus als volgt: hoe kan de macht van de a.v. worden uitgebreid, zonder in botsing te komen met de noodzakelijke oligarchische clausules?

In dit geval is een directe uitbreiding van de macht van de a.v. onmogelijk. Het moet dus een indirecte uitbreiding zijn, d.w.z. een derde instantie, binnen of buiten de N.V., zal namens de a.v. tegenover bestuurders moeten kunnen handelen. Daartoe staan twee wegen open: ten eerste de instelling van een vennootschapskamer, ten tweede een herstel van de commissaris in zijn positie als toezichthouder.

Over de eerste mogelijkheid leze men het artikel van Mr P. Sanders: „Verantwoording van het bestuur in de publieke N.V.” in de Bundel opstellen, aangeboden aan Prof. Mr R. P. Cleveringa, Zwolle 1952, en de kritische bespreking van dit artikel door Mr A. Schadee in de „Naamloze Vennootschap”, April 1954 ⁵⁾.

Ik kan mij hier niet in een uitgebreide bespreking over de voor- en nadelen van een vennootschapskamer begeben, maar een m.i. overwegend punt van critiek wil ik hier toch noemen, omdat dit ondervangen wordt door de tweede oplossing, die ik kortweg „eerherstel van de commissaris” zou willen noemen.

Met Schadee acht ik het nl. practisch onmogelijk, dat de ambtenaren van de vennootschapskamer in ieder geval precies kunnen uitmaken, welke politiek van het bestuur der N.V. ten voordele of ten nadele is van de aandeelhouders. Vaste richtlijnen kunnen niet worden gegeven omdat het bedrijfsleven te veelvormig is. De vennootschapskamer bestrijkt immers het economisch leven in zijn volle omvang. Zelfs al zou het aantal publieke N.V.'s niet zo groot zijn, dat de controle een te log apparaat zou vragen, dan nog is een zekere willekeur in de

¹⁾ V.V. Rijksbegroting, 1955, Hoofdstuk VII B, Financiën.

²⁾ M.v.A. Rijksbegroting, 1955, Hoofdstuk VII B, Financiën.

³⁾ Zie voor oligarchische clausules: Dr G. J. Boelens, Oligarchische clausules in de statuten van N.V.'s. Amsterdam V.U. 1946 (bespreking Prof. Mr J. Offerhaus, R. M. Themis 1947, blz. 255 e.v.).

⁴⁾ Zie „Een witte raaf” door Drs J. C. Brezet in „E.-S.B.” van 4 Augustus 1954, blz. 620.

⁵⁾ Deze mogelijkheid werd ook genoemd door enkele leden van de Tweede Kamer (zie noot 1).

beslissingen niet te vermijden. Het is immers niet in de eerste plaats een bepaalde wijze van financiering, die de positie van aandeelhouders kan aantasten, maar het is vooral van belang welke investeringen worden gedaan. Slechts wie een bedrijf goed kent, met name de positie op de afzetmarkt, kan beoordelen of een investering speculatief is. Dit vertrouwd zijn met het bedrijf zal men van de ambtenaar van de vennootschapskamer m.i. niet mogen verwachten. Maar al kon men dat wel, zelfs de meest overtuigde voorstander van een vennootschapskamer zal zich de gedetailleerde bemoeiingen met het bedrijf, die uit zo een vergaande kennis zouden voortvloeien, niet als ideaal voor ogen willen stellen.

Sanders erkent deze bezwaren, en hij ziet als hoofdtaak van de vennootschapskamer dan ook het afdwingen van betere publiciteit. Onder invloed van het belang, dat men tegenwoordig hecht aan „public relations”, geven echter de grote publieke N.V.'s al betere voorlichting. Dit probleem is m.i. bezig zichzelf op te lossen.

Met betere publicatie vergroten de aandeelhouders echter hun invloed nog niet, want al geeft het bestuur, ook als de situatie slecht is, volkomen opening van zaken, dan kunnen de aandeelhouders slechts hun aandelen verkopen. Dit betekent het nemen van verlies, want de beurs heeft een goede neus.

Door de oligarchische clausules kunnen de aandeelhouders tegen het bestuur niet veel ondernemen, en zeker niet wanneer commissarissen dit bestuur steunen. Meer publicatie zal het bestuur wel voorzichtiger doen zijn i.v.m. de naam van de N.V. op de vermogensmarkt, maar geeft de aandeelhouders niet meer reële macht tegenover het bestuur in handen dan zij al bezaten.

Wil men echter betere publicatie en grotere macht van de aandeelhouders aan elkaar koppelen, en daartoe een vennootschapskamer oprichten, die dan alleen bedoeld is om betere publiciteit af te dwingen, dan zal die vennootschapskamer zich bij slechte berichten met de N.V. moeten gaan bemoeien. Hierdoor wordt toch weer de inmenging verkregen, die wij hierboven afwezen, en die ook Sanders niet wenst.

Om deze reden wijst Haardt dan ook de vennootschapskamer, ook alleen voor betere publiciteit, m.i. terecht, als oplossing af ⁶⁾. Hij komt dan tot de tweede oplossing, door mij „eerherstel van de commissaris” genoemd.

De literatuur plaatst commissarissen en bestuur als één oligarchische groep tegenover de a.v. en volgt daarmee de praktijk, waar commissarisplaatsen worden gebruikt om belangengemeenschappen te effectueren, de invloed van oud-bestuurders te waarborgen en tal van andere belangen te behartigen, waarbij die van de aandeelhouders pas in de tweede plaats komen.

De commissaris heeft echter juist voor het behartigen van die belangen een unieke positie. Hij kent het bedrijf door en door, en ziet daarom sneller wanneer de bedrijfs-politiek van het bestuur tegen de belangen van de aandeelhouders dreigt in te gaan, dan een buitenstaander. Hij is in staat het bestuur tijdig te waarschuwen en behoort, als het bestuur hierop niet reageert, een a.v. bijeen te kunnen roepen. Als geen ander kan hij het moment van ingrijpen bepalen. Dit moment is belangrijk. Het moet liggen vóór het ogenblik waarop een bepaalde désastreuze beslissing genomen is. Dit zal niet altijd mogelijk zijn, maar, vergeleken met de aandeelhouders op de jaarvergadering, of de met het hanteren van het recht van enquête belaste personen, heeft de commissaris de beste

mogelijkheden. In de eerste gevallen is het kwaad al geschied en het verlies al geleden. Men kan nog slechts de schulddigen aanwijzen.

Onze wet zou de commissaris dan ook scherper moeten tekenen dan thans, opdat deze ideale positie van de commissaris als vertrouwensman van de aandeelhouders zoveel mogelijk ontstaan zal. Zowel Haardt in zijn bovengenoemd artikel als Van der Grinten ⁷⁾ hebben hieraan hun aandacht geschonken.

Deze laatste wil het commissariaat verplicht stellen, hetgeen thans, krachtens art. 50 W. v. K. niet zo is. Voorts wil hij alle commissarissen versterkt aansprakelijk doen zijn voor de juistheid van de jaarstukken, niet alleen de zgn. „balans-commissarissen” (vgl. art. 52, W. v. K.). Tevens wil hij hen apart en onafhankelijk van het bestuur verslag doen uitbrengen over hun werkzaamheden. Ten slotte stelt hij, dat commissarissen geen familieverband mogen hebben met de bestuurders.

Haardt wenst hieraan nog toe te voegen het verbod voor commissarissen om, behoudens bij herverkiezing, langer dan vier jaar achtereen aan te blijven. Tot zo ver kan ik het met beiden volkomen eens zijn. Haardt gaat echter nog een stap verder. Hij wil nl., wanneer in een N.V., doordat bepaalde machtsgroepen elkaar in evenwicht houden, een impasse ontstaat, waardoor deze N.V. in feite onbestuurbaar wordt, aan het O.M. en aan de houders van een minderheid van het aandelenkapitaal het recht geven, aan de rechter te vragen de impasse op te lossen. De rechter mag dan ontslaan en benoemen, d.w.z. dat hij in bepaalde gevallen moet kunnen oordelen of iemand een goed of slecht directeur of commissaris was. De rechter heeft dergelijke bevoegdheden echter ook voor de voogd en de curator, stelt Haardt, en door deskundigen-berichten en centralisatie van de procedure zou ervaring snel worden verkregen. In ieder geval acht Haardt deze „rechterlijke vennootschapskamer” veiliger dan een administratieve. Met deze term heeft hij de kern van het probleem geraakt; ook hier wordt de N.V. afhankelijk gesteld van een instantie buiten haar. Bovendien zal dit ingrijpen altijd achteraf zijn, dus veelal te laat komen.

Van der Grinten ziet een mogelijke oplossing in het geven van rechtsgevolgen aan de uitslag van het onderzoek bij het recht van enquête ⁸⁾. Thans kan de meerderheid de uitslag van dit onderzoek naast zich neerleggen. Als sanctie achtte men het kwaad gerucht, waarin een N.V., ten opzichte waarvan dit recht wordt toegepast, komt te staan, al voldoende (vgl. art. 53a W. v. K. 2e lid).

Van der Grinten stelt nu voor, dat

- 1e. de rechter op verzoek van aandeelhouders n.a.v. de uitslag van het onderzoek bestuurders en commissarissen kan ontslaan;
- 2e. de rechter bepalen kan dat de N.V. haar rechten niet kan uitoefenen, en de gevolgen hiervan regelt;
- 3e. de rechter deze laatste bepalingen altijd kan opheffen.

De gedachte is aantrekkelijk, omdat hij aansluit bij onze bestaande wetgeving. Toch zal dit ingrijpen van de rechter in de praktijk ook tot een „rechterlijke vennootschapskamer” leiden, met alle bezwaren van dien.

Bovendien is ook hier het moment van ingrijpen te laat. Wel kan op deze wijze herhaling voor de toekomst worden vermeden, voor zover de schuld bij de bestuurders

⁶⁾ Mr W. L. Haardt: „Hervormingswensen” N.V. 30, jaargang 1952-'53, blz. 230 e.v.

⁷⁾ Prof. Mr W. C. L. van der Grinten: „De miskende commissaris” N.V. 30, jaargang 1952-'53, blz. 41 e.v.

⁸⁾ Prof. Mr W. C. L. van der Grinten: „Het ontwerp Meyers en de N.V.”, N.V. 32, jaargang 1954-'55, blz. 116 e.v.

lag. Het ontslag door de rechter zal van het enquêterecht bovendien een sterke preventieve werking doen uitgaan, maar die wordt weer verzwakt door het feit, dat de enquête het karakter heeft van uiterste middel (vgl. art. 53 W. v. K.). De soepele contrôle van dag tot dag, die een commissaris kan uitoefenen, wordt ook op deze wijze niet verkregen.

* *
*

Het is Frankrijk geweest, waar men de oplossing van deze problemen heeft gezocht in een versterking van de positie van de commissaris. Het zal dan ook zijn nut hebben, onze aandacht aan het Franse systeem te wijden.

Het commissariaat is verplicht. De a.v. benoemt en ontslaat. Voor commissarissen gelden de volgende „incompatibilités”; geen commissaris mogen worden:

1. de ouders en verwanten tot in de vierde graad of de echtgenoot van de bestuurders of de inbrengers;
2. zij, die, onder welke vorm ook, dank zij andere functies dan die van commissaris, een salaris of beloning ontvangen van de bestuurders van de N.V. of van iedere onderneming die het tiende gedeelte van het kapitaal van de N.V. bezit;
3. zij, wie de uitoefening van de beheers- of bestuursfunctie verboden is, of die van het recht tot uitoefening van die functie uitgesloten zijn;
4. de echtgenoten van bovengenoemde personen ⁹⁾.

Deze bepalingen gelden in Frankrijk voor iedere N.V. Voor de publieke N.V. gaat de Franse wetgever nog verder. Daar moet minstens een van de commissarissen van de publieke N.V. nl. gekozen worden uit een lijst, vastgesteld door een commissie van leden der tribunaal uit het rechtsgebied van het Hof van Appèl, waarbinnen de zetel van de N.V. is gelegen ¹⁰⁾.

Op deze lijsten mogen alleen zij ingeschreven worden, die over een zekere deskundigheid beschikken. Er wordt dan ook een examen vereist voor een commissie, benoemd door de Ministers van Onderwijs, Handel en Financiën, waartoe alleen zij, die voor inschrijving in aanmerking komen, worden toegelaten. Dit zijn:

- a. „experts-comptables” (alleen met bepaalde erkende diploma's);
- b. „ancien fonctionnaires”, d.w.z. zij, die minstens tien jaar een leidende functie hebben vervuld, en geacht kunnen worden een N.V. te kunnen besturen en de boekhouding te beheersen (deze vage definitie laat grote vrijheid aan de commissie, zoals Masson terecht opmerkt);
- c. „practiciens”, verdeeld in twee categorieën, nl. een zonder diploma's, maar met minstens 10 jaar dienst als hoofd van de „comptabilités, les services contentieux, ou les services financiers” van een publieke N.V., en een met diploma's en graden van bepaalde aangewezen universiteiten en hogescholen en minstens tien jaren praktijk op industrieel, commercieel of boekhoudkundig gebied;
- d. „theoriciens”, met de hierboven aangewezen diploma's en graden en die zich gedurende minstens

ALMELO Centrum voor
Industrievestiging in Twente
Tel. 05490-5361

(Advertentie)

tien jaren gewijd hebben aan „des travaux d'ordre économique ou juridique sur le fonctionnement des sociétés par actions” ¹¹⁾.

Van het examen zijn zij, wier capaciteiten (zuiver technisch gezien) naar het oordeel van de commissie indiscutabel zijn, vrijgesteld.

Men mag op meerdere lijsten ingeschreven zijn. Als er in een bepaald ressort minstens twintig ingeschrevenen zijn, kunnen zij een vereniging vormen met eigen tucht-recht.

De voordelen van dit systeem liggen voor de hand. Het idee van de indirecte contrôle door een deskundige instantie is gecombineerd met de contrôle door commissarissen, van oudsher gezien als waarborg voor de aandeelhouder.

De taak van de „commissaire aux comptes” ligt echter in Frankrijk op geheel ander gebied dan hier te lande. Die taak is nl. van comptabele aard. Dit blijkt vooral uit de artt. 32, 34 en 35 van de wet van 1867, gewijzigd 8 Augustus 1935.

Masson ziet hun taak als een doorlopend boekhoudkundig onderzoek, dat ook verificatie inhoudt van de bescheiden, waarop de boekhouding berust. Ook de Franse jurisprudentie huldigt deze beperkte opvatting ¹²⁾.

Aan een commissaris met voornamelijk een comptabele taak hebben wij in Nederland geen behoefte. Wij kennen immers de deskundige van art. 42a W. v. K., dieten allen tijde door de a.v. kan worden benoemd en ontslagen. Als wij in Nederland zouden overgaan tot de instelling van een „lijstcommissaris”, dan moet deze juist doen wat de „commissaire aux comptes” niet mag doen: critiek uitoefenen op de bedrijfspolitiek, de investeringen, de prijspolitiek, kortom het waarderen van het gehele beleid van het bestuur.

Dit is een zware taak, maar zo lang het niet onmogelijk is een grote onderneming te besturen, zo lang is het niet onmogelijk dit bestuursbeleid te beoordelen. Herziening van de commissarissenbelasting is dan ook nodig als de gedachte van de „lijstcommissaris” verwezenlijkt wordt.

Een ander bezwaar is dat de directie hem altijd als een lastpost zal beschouwen en proberen zal zijn taak te verzwaren. Veel zal hierbij van de persoon van de „lijstcommissaris” afhangen. In tegenstelling tot de ambtenaren van de vennootschapskamer is hij vaak aanwezig, zodat wederzijds vertrouwen gemakkelijk groeit.

In Frankrijk kan de lijstcommissaris dezelfde functie hebben bij andere N.V.'s. Dit moet inderdaad mogelijk blijven, maar bij een groot concern zal hij zoveel werk hebben, dat hij aan andere N.V.'s niet toe kan komen. Men moet dit commissariaat m.i. zien als een volledige werkring. Het instellen van een leeftijds grens is dan ook noodzakelijk.

De lijstcommissaris behoort de bevoegdheid te hebben een minderheidsrapport aan de a.v. uit te brengen, anders versmoort zijn stem in die van de oligarchische groep. Dit plaatst een grote verantwoordelijkheid in zijn handen. Maar hij behoort die qua opleiding en ervaring te kunnen dragen. Voor misbruik van zijn bevoegdheid waakt zijn beroepsvereniging en de commissie die hem op de lijst plaatste. Bovendien moet de a.v. hem ten allen tijde

⁹⁾ Zie L. Batardon: „Traité pratique des sociétés commerciales”. Paris 1950, blz. 219-221.

¹⁰⁾ Batardon, t.a.p. blz. 196. Zie ook René Masson: „Les commissaires aux comptes des Sociétés Anonymes”. Proefschrift Parijs 1936, blz. 44 e.v.

¹¹⁾ Masson, t.a.p. blz. 55-57.

¹²⁾ Masson, t.a.p. blz. 92-93.

kunnen ontslaan, mits zij in zijn plaats een ander van de lijst benoemt.

Of het aanbevelenswaard zou zijn, de commissie die de lijst samenstelt ook bij ons uit de rechterlijke macht te recruterende, betwijfel ik. Het zou mogelijk zijn onze Kamers van Koophandel hier een taak te geven. De instelling van een lijstcommissaris voor de publieke N.V. naar analogie van het Franse stelsel, aangepast aan de Nederlandse verhoudingen, gecombineerd met de aanbevelingen van Van der Grinten en Haardt, behalve

rechterlijke inmenging, acht ik aanbevelenswaardig.

Men vergeve het mij, dat ik mijn voorstellen niet in een aantal concrete wetsartikelen kan gieten. Ik zou mij dan te ver op juridisch terrein wagen. Het oplossen van vraagstukken als deze is het werk van juristen, economen, accountants en last but not least, van practici uit het bedrijfsleven. Dat dan ook een aanvaardbare oplossing in samenwerking bereikt moge worden.

Rotterdam.

B. E. DE MUINCK, econ. drs.

Het vergeten hoofdstuk

„Tout le monde a gagné” zo verklaarde de Oostenrijkse staatssecretaris voor Buitenlandse Zaken, Kreisky, nadat hij mede zijn handtekening onder het Staatsverdrag voor het nieuwe Oostenrijk had geplaatst. „Tout le monde a gagné” moet wel de lezer verklaren wanneer hij heeft kennis genomen van „E.-S.B.” van 5-5-55. Het na-oorlogse economisch herstel van Nederland heeft door- gewerkt in alle sectoren van het economisch leven.

Aan de achterblijvers is slechts bescheiden aandacht gegeven. In een redactioneel artikel is gewezen op de meest spectaculaire achtergeblevenen: de ouden van dagen, weduwen en wezen, de onvolwaardige arbeidskrachten, de kleine zelfstandigen. Wat de ouden van dagen betreft weten wij nu al, dat mede ten gevolge van het aanwezig zijn van een aantal adviseurs, die mede moesten worden geraadpleegd, voor hen geen gelukkig 6-6-'56 zal aanbreken. Deze ereschuld wordt laat betaald. Er zijn er genoeg die, op deze afbetaling anticiperend, de laatste kleine vermogensbestanddelen te gelde maken, nu.

De revalidatie is zonder twijfel in studie. Nieuw commissoriaal onderzoek is begonnen met medewerking van vijf ministers, waarbij voor het gemak de Minister van Financiën nog maar thuis is gebleven. Eerst gaat het nu om de economische en de sociale belangen van de maatschappij en van het individu, die bij de revalidatie zijn betrokken. Het revalidatiecentrum is en route.

Kleine zelfstandigen staan in het centrum van de politieke belangstelling. Zo ver hebben zij het nu al gebracht in het na-oorlogse economisch herstel.

* *

Het is gerechtvaardigd te spreken van de gezondheid van onze nationale gemeenschap. Wij kennen de oorzaken van het economisch herstel. Wij weten dat de loon- en prijspolitiek, die voor de conjunctuurpolitiek van zo essentieel belang is, de stabiliteit van de welvaart verzekert. De grootste vergeten groep zijn echter zij, die door de economische herstelmaatregelen zelf in het ongerede zijn geraakt.

Het stijgend prijspeil is voor degenen, die reeds in gestichten verzorgd worden, niet de grootste ramp. Het zijn immers de verzorgende instellingen zelve, die haar peil van verzorging niet omlaag kunnen brengen, die hier het meest de druk der tijden ervaren. Dit dwingt de Overheid tot een subsidiepolitiek, waarmee zij haar verantwoordelijkheid tot uitdrukking brengt voor de geldelijk nadelige consequenties van haar economische heroriënteringspolitiek. Vandaar dat in de regeringspolitiek het vraagstuk der subsidies uit de centrale kas thans een zo grote rol speelt. Een algemene regeling van de voorwaarden waaronder subsidies zullen worden verleend aan instellingen van velerlei aard is in de maak. Hoe zal de

centrale subsidiepolitiek vervangen kunnen worden door een subsidiebeleid der gedecentraliseerde bestuursorganen, die dichter bij de achtergebleven instellingen staan?

De verzorgende instellingen, functioneel, territoriaal en naar levensbeschouwelijke grondslagen onderscheiden, genieten terecht de hulp der Overheid.

Het pijnlijkst wordt de armoede gevoeld in die groepen, die door de stijging van de welvaart zelf in het ongerede zijn geraakt. Zij vallen het eerst onder dit vergeten hoofdstuk. De verhoogde welvaart, welke leidt tot verhoogde consumptie, is voor hen geen verblijvend verschijnsel. Zij leven in de noodkist ¹⁾ „nooit gedacht”. Zij hadden nooit gedacht, dat de prijzen zo zouden stijgen dat zij daardoor alleen reeds in het ongerede moesten geraken.

Wanneer de balans wordt opgemaakt van onze nationale economie zullen daarop posten voor ondersteuning worden aangetroffen aan personen wier verleden zeer verschillend is. Maar ondanks alle kennis van onze statistici blijft men het antwoord schuldig wanneer gevraagd wordt naar de maatschappelijke samenstelling van deze groep van in het ongerede geraakte personen en gezinnen. Men kent slechts de totale uitgaven voor armenzorg op hoofdstuk IX der gemeentebegrotingen uitgetrokken. Men kan niet bij benadering de sociale achtergronden aangeven van deze groep der in het ongerede geraakten. Men kent het getal der ondersteunden door een gemeentelijk bureau voor sociale belangen (burgerlijk armbestuur) maar dit zegt niet veel. Er zijn duurzaam ondersteunden naast hen, die slechts incidenteel een ondersteuning nodig hebben. Wat men weet is dat deze groep in staat tussen degenen, die beschermd zijn door de algemene wetgeving, welke sociale zekerheid en veiligheid garandeert enerzijds en anderzijds hen die duurzaam in gestichten en inrichtingen worden verzorgd en die persoonlijk de ongunst der tijden, d.w.z. de voor velen gunstige tijden met „goede prijzen”, niet voelen.

* *

Van rond 1890 af is door de Encycliek Rerum Novarum van Paus Leo XIII met de duidelijkste stem de beweging ingeluid, die, gepaard aan de strijd der socialisten in Europa om loonsverhoging en betere arbeidsvoorwaarden, heeft geleid tot het vastleggen van de levensstandaard van het industrieproletariaat van de landarbeiders. Hun levensstandaard werd telkens doorbroken door de geldelijke gevolgen van ongevallen, ziekte en kraam, invaliditeit, ouderdom, werkloosheid, groot kinderaantal. Het kwam er op aan deze gaten door verzekering te stoppen. De arbeidersklasse moest ook tegen oververmoeidheid worden beschermd door een arbeids- en veiligheids-

¹⁾ Uitdrukking van monseigneur Poels †.

wetgeving. De arbeid was dikwijls gevaarlijk en „arbeid vermoeit”. Het bleek ook mogelijk langzaam deze levensstandaard op te beuren wanneer loonstijging sneller ging dan de zeer langzame prijsstijgingen.

Engeland voelde oorspronkelijk meer voor arbeidswetgeving; Duitsland meer voor arbeiders-verzekering-wetgeving. Tegen de wereldoorlog 1914-1918 stonden de soldaten te velde echter zo ongeveer op gelijk niveau van bescherming. Na de oorlog volgden aanvullingen in de sociale wetgeving. Frankrijk kwam mede rond 1930. Amerika moest toen nog volgen.

Na 1945 is de sociale zekerheid verstevigd mede door velerlei complementaire sociale voorzieningen, laatstelijk in Nederland door het initiatief van het Ministerie van Maatschappelijk Werk. Van uit dit centrum groeide een wetgeving, aangevuld met Algemene Maatregelen van Bestuur en circulaire, voor een deel slechts steunende op een begrotingspost, welke een blijvende aanvullende bescherming bood opdat geen achterblijvers zouden ontstaan. Het is deze, gelukkig grote, groep die met de prijsstijging mede op leeft.

* *

En ondanks dit alles noteert het burgerlijke, kerkelijke en particuliere arbbestuur een stijging der uitgaven. Op de som van ruim f 1.500 mln aan het totaal der gemeentelijke uitgaven berekent men 10 pCt voor kosten van het burgerlijk arbbestuur, zijnde met onderwijs de grootste post op de gemeentebegroting. Voor 1955 staat de stijging der armenzorguitgaven als eerste op de lijst der hogere uitgaven. Prof. Simons voegt hieraan in zijn opstel („E.-S.B.” van 5-5-’55, blz. 381) toe: „De stijging weerspiegelt de verandering in het prijsniveau”. Zeer juist. De verandering in het prijsniveau weerspiegelt harerzijds de donkerste ellende voor hen die daardoor in het ongerede zijn geraakt. En hieruit zou men weer gaarne concluderen dat in de Armenwet moest worden neer-

geschreven dat het de plicht is der gedecentraliseerde bestuurslichamen om deze personen en gezinnen te ondersteunen wegens de samenhang tussen deze armoede en de consequenties van een verantwoordelijk politiek beleid. De Staatscommissie Quarles van Ufford in haar advies tot het herzien der Armenwet 1912 (Augustus 1954), gaat slechts van de veronderstelling uit dat deze plicht bestaat. Deze plicht moet in de Armenwet worden neergeschreven en moet afdwingbaar worden gesteld. De Overheid moet gedwongen kunnen worden haar plicht te vervullen niet alleen tegenover de armen als groep maar ook tegenover degenen die in en door de welvaart in het ongerede zijn geraakt.

* *

Wie zijn zij? Geen statistiek die het zegt. De ondersteuning, welke hier nodig is, is telkens het gevolg van het onvoldoende zijn der sociale ondersteuning bijv. die uit de Noodwet-Ouderdomsvoorziening (De wet Drees). Deze wet is niet aangepast aan de persoonlijke behoeften van personen en van gezinnen. Telkens springt de armenzorg bij.

De nationale ouderdomsvoorziening, welke wellicht op 6-6-’56 had kunnen en moeten ingaan, wanneer de verantwoordelijke Ministers hadden kunnen beschikken over het advies van een deskundig college, dat als partner der Regering had kunnen werken, moet nu worden uitgesteld. De schade, op het gebied der verzorging, aan de economisch minst ontwikkelde volksgroepen aangebracht door het advies van de uit nood gehoorde Sociaal-Economische Raad, moet nu eerst van andere zijde door de Regering zelf worden hersteld. Dit kost tijd.

Het is slechts een voorbeeld uit vele andere voor wie niet de roep geldt: „Never to the dole again, Erny!”.

Neen, het is nog niet zo, na 1945-1955: „Tout le monde a gagné”.

’s-Gravenhage.

C. W. DE VRIES.

De exportgroep verf en haar exportkartel

Inleiding.

Het opschrift boven dit artikel-behoeft wel enige nadere precisering. Hetgeen volgt heeft nl. alleen betrekking op de verrichtingen van de industrie van bereide verven, derhalve niet op die van droge verven of verfpigmenten. Nu de kartels in het brandpunt van de belangstelling zijn komen te staan, in verband met het te waarden streven van de Overheid om prijsverstarring tegen te gaan en handhaving van verkoopprijzen op een onnatuurlijk hoog niveau te doorbreken, kwam het mij ter verhoging van de actualiteit van dit artikel aantrekkelijk voor, bij het exportkartel van de Exportgroep Verf iets uitvoeriger te zijn en meer gedetailleerde inlichtingen te verschaffen ¹⁾. Mogelijk kunnen ook andere industrietakken daarmee hun voordeel doen.

De Nederlandse verfindustrie.

Allereerst enige algemene, organisatorische gegevens met enig statistisch materiaal, dat is ontleend aan de documentatie van de Vereniging van Vernis- en Verf-fabrikanten in Nederland (V.V.V.F.). Deze vereniging,

die momenteel 151 leden telt, kan worden aangemerkt als de privaatrechtelijke bedrijfstakorganisatie der industrie van bereide verf. Als zodanig is zij zeer representatief, daar circa 97 pCt der productie van bereide verf onder haar ressorteert. De V.V.V.F. werd opgericht in 1907. De samenwerking in deze vereniging is over het algemeen zeer hecht en goed te noemen en strekt zich tegenwoordig uit zowel op het sociale als op het commerciële en vaktechnische terrein. Een groot aantal commissies en afdelingen, de laatste onder eigen besturen, houdt zich bezig met de behandeling van specifieke onderwerpen en taken.

De totale jaaromzet van de Nederlandse industrie van bereide verf in binnen- en buitenland bedraagt circa 60 à 70 mln kg met een waarde van f 120 tot f 130 mln.

	Hoeveelheid in tonnen	Waarde in duizenden gulden
1939	50.464	25.242
1946	onbekend	53.760
1947	68.943	89.950
1948	69.044	117.627
1949	65.014	100.033
1950	69.925	111.371
1951	70.100	132.900
1952	59.400	117.100
1953	63.700	119.834

¹⁾ De gegevens worden gepubliceerd met toestemming van de besturen van drie organisaties waarvan ik het genoegen heb voorzitter te zijn, nl. de Vereniging van Vernis- en Verf-fabrikanten in Nederland, de Exportgroep Verf van de V.V.V.F. en de Vereniging voor Verfresearch.

Op grond van inmiddels reeds binnengekomen omzetopgaven, welke nog niet volledig zijn, wordt geschat, dat de omzet in 1954 12½ pCt hoger zal liggen dan in 1953.

De na-oorlogse jaren hebben een opmerkelijk snelle ontwikkeling in de verfindustrie te zien gegeven. Zij geraakte steeds meer uit de ambachtelijke sfeer, waarin zij oorspronkelijk leefde en nam meer en meer het karakter aan van een chemische industrie. Met de overige chemische industrie heeft zij gemeen, dat zij zeer weinig arbeidsintensief is, hetgeen moge blijken uit het feit, dat de industrie van bereide verf blijkens de laatste opgave slechts 4.244 werknemers telt. Van dit aantal werknemers ontvangt meer dan de helft een maandloon, een verhouding dus tussen week- en maandlonen, die men slechts in zeer weinig industrietakken zal aantreffen. Dit verschijnsel, gevoegd bij het feit, dat in toenemende mate een opvallend hoog percentage werknemers werkzaam is in de laboratoria van de ondernemingen, wijst er op, zoals ook ten aanzien van de overige industriële voortbrenging kan worden opgemerkt, dat zich ook in deze industrietak een voortschrijdende intellectualisering van de arbeid bezig is te voltrekken²⁾.

De Exportgroep Verf.

De Exportgroep Verf is één der in het voorgaande genoemde afdelingen van de V.V.V.F. Zij werd gevormd in 1946 als resultaat van een onderling overleg tussen de directies van een vijftal der voornaamste fabrieken, die in de jaren vóór de laatste wereldoorlog aan de verfexport hadden deelgenomen. Onbekend als deze ondernemers bij het einde van de oorlog waren met de nauwkeurige toestand in de verschillende landen, waarheen verf zou kunnen worden geëxporteerd, waren zij het er allen over eens, dat het in ieders belang zou zijn de zaak van de Nederlandse verfexport, meer dan in het verleden het geval was, als een gemeenschappelijke zaak en taak te gaan beschouwen. Een zo volledig mogelijke onderlinge uitwisseling van ter beschikking komende gegevens werd bevorderlijk geacht om de verloren gegane markten zo snel mogelijk te herwinnen en zo mogelijk nieuwe voor het Nederlandse verfproduct te ontsluiten.

Een gemeenschappelijk en in grote lijnen gelijk gericht optreden zou dienstig kunnen zijn om „Dutch Paint” in het buitenland weer tot een gewaardeerd kwalitatief begrip te maken. Het overleg met de Overheid, in casu met het Ministerie van Economische Zaken en de daaronder ressorterende Sectie Verf van het Rijksbureau voor Chemische Producten, bracht vervolgens het nationale belang naar voren, gelegen in een behoorlijke meerwaarde in buitenlandse deviezen boven het bedrag aan buitenlandse betaalmiddelen, nodig voor de financiering van de grond- en hulpstoffen en verpakkingsmiddelen voor de te exporteren verfproducten. Met name in de eerste na-oorlogse jaren met onze krappe deviezenpositie was dit van overwegend belang. Daar bepaalde exportmarkten, bij een totale uitputting van gereede voorraden, geneigd waren op iedere aanbieding in te gaan, was het voorts ook zaak er voor te waken, dat door kwalitatief minder deugdelijke leveranties de naam van het Nederlandse product in het buitenland schade zou worden toegebracht. Dit waren zo ongeveer de voornaamste overwegingen, die aanleiding gaven tot het oprichten van de Exportgroep Verf, die als exportbevorderende organisatie in de sympathie van de Overheid mocht delen.

Het in het voorgaande genoemde motief van een bepaal-

de meerwaarde aan deviezen voor het handhaven van het exportkartel, van overwegend belang bij een uiterst krappe deviezenpositie, heeft thans sterk aan waarde ingeboet. Gebleven is echter het belang van een verantwoorde prijsstelling op de verschillende exportmarkten, ter voorkoming van dumping. Bij dit pogen om tot een verantwoorde prijsstelling te geraken werd er naar gestreefd door regelmatig overleg tussen de belanghebbenden de verkoopprijzen van de Nederlandse bereide verf op de verschillende exportmarkten zoveel mogelijk aan te passen aan de ontwikkeling van het algemene prijspeil in deze landen.

Het meest belangrijke onderdeel van de exportregeling vormde evenwel de controle op de kwaliteit van de te exporteren verfproducten. De prijsregeling was daarbij in zoverre onmisbaar, dat men bezwaarlijk kwaliteitsvergelijking kan toepassen en op dit gebied regelend kan gaan optreden, zonder ook enige aandacht te schenken aan de prijzen, waartegen de verschillende verfsoorten, als bijv. glansverven, japanlakverven en synthetische lakverven, worden verhandeld. Deze kwaliteitscontrole was daarom van zo groot gewicht, omdat er een geschikt medium in werd gezien om gezamenlijk de goodwill van het Nederlandse product in het buitenland te verhogen. De regeling kwam tot stand in het jaar 1947. Deze kwaliteitscontrole, die buiten de landbouwsector wel als uniek mag worden aangemerkt, is gebaseerd op een onderlinge, privaatrechtelijke overeenkomst, waarbij alle leden van de Exportgroep Verf zich vrijwillig hebben verbonden, bepaalde richtlijnen door het bestuur in overleg met belanghebbenden vast te stellen, na te leven en controle daarop van de zijde van het Secretariaat van de Exportgroep Verf toe te staan. Dit is een duidelijk bewijs er van, dat ook in de zuiver privaatrechtelijke sfeer langs de weg der vrijheid alle betrokkenen omvattende bedrijfsregelingen tot stand zijn te brengen.

Nauwlettend wordt er op toegezien, dat geen producten onder een kwaliteitsaanduiding worden geëxporteerd, welke die kwaliteitsaanduiding niet waardig zijn te dragen. Het is dus niemand verboden, eenvoudige producten te leveren; daarin zijn de leden vrij. Men moet evenwel deze producten dusdanig etiketteren en factureren, dat het de afnemer en verbruiker duidelijk is, dat hij een eenvoudiger product koopt. Betreft hij daarentegen een hoogwaardiger product, onder de benaming „synthetische autolak” bijv., dan kan hij er van verzekerd zijn, dat hij een product ontvangt, waaraan kwalitatief hogere eisen kunnen worden gesteld. Wat het leveren van zeer goedkope verven betreft, als bijv. „ready mixed paints” voor de meer onontwikkelde gebieden, werd alleen bepaald, dat met het oog op de goede naam van het betere Nederlandse verfproduct deze soorten op de Europese markten niet zouden worden aangeboden. Deze regeling werkt nu al jaren tot volle teveredenheid van leveranciers en van buitenlandse afnemers.

De kwaliteitscontrole wordt uitgeoefend door speciaal daarvoor opgeleide vakmensen, welke in dienst zijn van de vereniging en werken onder leiding van het secretariaat. De controle geschiedt in de douaneloodsen, aan de grensstations en aan boord van zeeschepen. Het Ministerie van Financiën verleent de daartoe noodzakelijke medewerking. Jaarlijks worden op deze wijze honderden monsters uit de partijen getrokken. Langs deze weg wordt de zekerheid verkregen, dat de monsters inderdaad afkomstig zijn van zendingen, die worden geëxporteerd. De leverancier kan op deze controle geen invloed meer uitoefenen. Hij heeft de verplichting in de overeenkomst aanvaard, zijn export-

²⁾ Vgl. Jean Fourastié: „Le grand espoir du XXe siècle”, Presses Universitaires de France, deuxième édition, 1950, blz. 208.

aanvragen te richten via het Secretariaat van de Exportgroep Verf. De contrôle geschiedt evenwel op de genoemde plaatsen geheel onafhankelijk van deze aanmelding. De betrokken monsters worden anoniem aan het Verinstituut T.N.O. te Delft ingezonden en door dit Instituut technologisch en analytisch aan een uitvoerig onderzoek onderworpen. Van het ter zake uitgebrachte rapport ontvangt de leverancier via het Secretariaat van de Exportgroep Verf een afschrift, waardoor hij tevens een vaak nuttig gebleken contrôle heeft op zijn eigen laboratorium en fabriek. Het aantal overtredingen of ernstige kwalitatieve afwijkingen is gering.

Ook ziet de controleur er op toe, dat goed verpakkingsmateriaal wordt gebruikt en dat de wijze van verpakking vakkundig is uitgevoerd. De beproevingen, welke de zendingen op hun reis naar de plaats van bestemming moeten doorstaan, zijn soms heel zwaar en beschadigd aangekomen partijen verhogen de goodwill van de Nederlandse verfindustrie in het buitenland bepaald niet. Wij willen hierbij nadrukkelijk de aandacht vestigen op het begrip Nederlandse verf als product van de Nederlandse verfindustrie. Misschien zouden wij nog verder kunnen gaan door te stellen, dat de goede naam van de gehele Nederlandse exporterende industrie hierbij in het geding is. Men is toch in het buitenland licht geneigd bij een teleurstellende leverantie zich niet te beperken tot het oordeel, dat de verf van fabrikant A niet deugt, doch dit misnoegen uit te breiden tot de oordeelvelling, dat de Nederlandse verf in het algemeen minderwaardig, het Nederlandse product inferieur is. Dit niet te onderschatten gevaar was dan ook mede de aanleiding tot het instellen van deze kwaliteitscontrôle.

Er zijn tal van leveranciers in onze kring en we kunnen zelfs zeggen, dat dit de overgrote meerderheid is, voor wie een dergelijke kwaliteitscontrôle niet beslist onontbeerlijk is, daar men zelf wel de nodige aandacht aan de af te leveren producten besteedt en te zeer is gesteld op behoud van eigen goede reputatie. Het spreekwoord „Eén rotte appel in de mand maakt al het andere fruit tot schand” is echter een zeer wáár spreekwoord. De verfindustrie heeft dit uit ervaring geleerd en zal zeker in de toekomst deze kwaliteitscontrôle dan ook willen continueren en eventueel willen uitbreiden zonder de individuele vrijheden van de fabrikant op hinderlijke wijze aan te tasten.

Evenals in de V.V.V.F. nagenoeg alle verffabrieken van enige betekenis zijn georganiseerd, omvat ook de Exportgroep Verf als afdeling van de V.V.V.F., alle exporterende verffabrieken. Deze groep telt momenteel ongeveer 90 leden. Wanneer men nu overweegt, dat het aantal producten en recepturen, dat elke verffabrikant noodzakelijkerwijs moet aanhouden, ontstellend groot is, en in de duizenden en duizenden loopt, soms in de tienduizenden, dan beseft men, dat het samenbundelen en rubriceren van

al deze variëteiten en het verenigen daarvan in één exportregeling een verre van gemakkelijke en vrij ingewikkelde zaak is, die alleen met veel overleg en geduld tot uitvoering kan worden gebracht. Men leide uit het voorgaande niet af, dat in deze industrietak niet naar rationalisatie en meerdere uniformiteit zou worden gestreefd. Als typische verzorgingsindustrie moet de verfindustrie evenwel met alle eisen, welke de afnemer aan het product stelt, rekening houden. Al naar gelang de technische eisen en werkmethode — met inbegrip van verschillende soorten van apparaten bij machinale toepassing — in de verschillende exportlanden, moeten voor een en hetzelfde product vaak tal van recepturen worden aangehouden. Om eens een voorbeeld uit de praktijk te noemen: de ene verbruiker verwerkt zijn moffellak in een gasmoffeloven, de andere in een oven met infrarode droogstraling; nu eens is de verlangde moffeltijd 5 minuten, dan weer een half uur en dat bij verschillende temperatuurtrajecten, met alle variaties en mogelijkheden, die daar tussen in liggen.

Export van bereide verf.

De export van bereide verf vertoonde de laatste jaren de volgende ontwikkeling:

	Hoeveelheid	Waarde in duizenden gulden
1946	3.225	7.069
1947	9.471	19.806
1948	8.304	18.270
1949	7.312	15.603
1950	7.573	16.471
1951	9.265	23.967
1952	9.535	23.724
1953	8.825	20.529
1954	11.227	24.878

De verfexport kenmerkt zich door een ruime spreiding; naar 115 landen en gebieden worden verven in tal van soorten en variaties voor de meest uiteenlopende toepassingen geleverd. Naast de vaak kostbare verven voor industriële toepassing, zoals voor het behandelen van auto's, koelkasten, schepen, fabrieksinstallaties, enz. worden ook zeer goedkope verven voor de bevolking in de onontwikkelde gebieden geleverd, terwijl de huisschilderverven als producten voor bouwnijverheid en onderhoud van huizen en gebouwen nog steeds een belangrijk onderdeel van de totale verfexport uitmaken. Het belangrijkste exportgebied was en bleef Europa, hoewel zich langzamerhand een verschuiving ten gunste van de overige werelddelen aftekent. Globaal gesproken wordt ongeveer 50 pCt van de totale uitvoer geleverd aan Europese landen, 20 pCt aan Aziatische landen, 20 pCt aan Afrika en 10 pCt aan het Westelijk halfrond. Het Secretariaat van de Exportgroep Verf maakt jaarlijks aan elk der exporterende ondernemingen kenbaar, welk rangcijfer zij in het voorafgaande jaar had in de rij van de verfexporteurs, gerekend naar de waarde van de verfexport. Dit dient als stimulans voor

(Ingezonden mededeling)

NK F
N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

- met papler geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom
koperdraad en koperdraadkabel
kabelgarnituren, vulmassa en olie

een ieder om in een sportieve onderlinge wedijver de eigen positie tegenover die van de collega's te behouden en zo mogelijk te verbeteren.

De Vereniging voor Verfresearch.

Op een enkel ander blijk van de goede samenwerking in de industrie van bereide verf tussen de ondernemingen onderling en dan met name in het technische vlak zij nog even de aandacht gevestigd. Wij hebben hier op het oog de enige jaren geleden opgerichte Vereniging voor Verfresearch (V.V.V.R.), eveneens een afdeling van de V.V.V.F.. Van deze V.V.V.R. zijn een groot aantal voor- aanstaande verffabrikanten en enkele andere belang- stellenden lid. Voor gezamenlijke rekening wordt spew- werk verricht in het kader van het Verfinstituut T.N.O. met medewerking van ruim 70 chemici uit de verschillende deelnemende ondernemingen, die in een zestal werkgroep- en ingedeeld, met aan het hoofd daarvan een Technische Commissie, gevormd door de voorzitters van de werk- groepen, het gemeenschappelijke jaarlijkse researchpro- gramma helpen opstellen, dit bij de uitvoering op de voet volgen en daaraan ten dele in eigen laboratoria ook actief deelnemen. De V.V.V.R. beweegt zich niet op het terrein van de directe receptuur, doch houdt zich zuiver bezig met het opdoen van kennis over de stoffen en hun wijze van verwerking.

Slotbeschouwing.

Men behoeft niet blind te zijn voor de bedenkingen, die tegen bepaalde prijskartels kunnen worden ingebracht. Daar zijn allereerst de bezwaren van een onnatuurlijke prijsvorming en van een energie dodende of verlamdende bedrijfsvoering, waartoe kartelafspraken inderdaad kunnen leiden. Daarbij komt het weleens gesignaleerde verschijnsel, dat men bepaalde Nederlandse merkartikelen voordeliger in het buitenland kan kopen in begrip van daarop drukkende vrachten en invoerrechten, dan dezelfde artikelen in het eigen land aan te schaffen. Dit laatste vormt toch wel een aanwijzing er van, dat in zulk een geval de kans groot is, dat de prijsstelling op de bin- nenlandse markt een onnatuurlijk karakter heeft verkre- gen uit het oogpunt van algemene waardeverhoudingen. Wanneer wij niettemin van oordeel zijn, dat een export- kartel als van de Exportgroep Verf een positief te waar- deren aanzienlijke steun kan betekenen voor de exportbe- vordering; gelijk de ervaring in de achter ons liggende

jaren op overduidelijke wijze heeft geleerd, dan baseert zich dit o.a. op de navolgende overweging: een dergelijke afspraak, mits goed gehanteerd, maakt het mogelijk kwaliteiten en prijzen af te stemmen op het niveau, dat men in de verschillende landen aantreft. Hierdoor kan prijsdumping worden voorkomen, die zeer zeker ten aanzien van het uit handelspolitiek oogpunt niet al te sterke artikel bereide verf een potentieel gevaar zou kun- nen opleveren voor het welslagen van de pogingen om in de handelsverdragen voor deze producten een behoor- lijke plaats te verzekeren.

Met name in het overleg met onze Benelux-partner België, waarbij het verschijnsel zich voordoet, dat de Nederlandse verfexport naar België vele malen groter is dan die uit België naar ons land, is het van groot be- lang gebleken, dat onomstotelijk kon worden aangetoond, hoe het exportkartel van de Nederlandse industrie van bereide verf er voor had gewaakt, door te lage prijzen, die overigens van Nederland uit gezien wel economisch verantwoord zouden zijn geweest, de Belgische verfin- dustrie geen onredelijke concurrentie aan te doen met als mogelijk gevolg een aantasting van het welvaartsniveau van de overeenkomstige industrietak in dit buurland. Het vormt dan ook bij het voeren van de onderhande- lingen voor de vaststelling der handelsverdragen voor de Overheid een steun te weten, dat door dit exportkartel van de industrie van bereide verf voldoende en toch ook weer geen overdreven stroeve remmen zijn aangelegd, zowel om prijsdumping te voorkomen als om kwali- teitsafbraak te bestrijden.

Vermelden wij nog, dat de relaties van het Bestuur en het Secretariaat van de Exportgroep Verf met de hoofden en beamtten van de afdelingen Buitenlandse Economische Betrekkingen (B.E.B.) en Handel van het Ministerie van Economische Zaken en met die van de dienst van Invoer- rechten en Accijnzen van het Ministerie van Financiën zonder uitzondering zeer goed zijn te noemen.

Het feit, dat de exporterende Nederlandse verffabri- kanten van het grote belang, dat voor hen in het hand- haven en zo mogelijk in een voorzichtige, geleidelijke uitbouw van deze onderlinge exportovereenkomst is ge- legen, zijn doordrongen, houdt goede beloften in voor een verdere gunstige ontwikkeling van de Nederlandse export van bereide verf voor zover deze van onze eigen activiteit mede afhankelijk is.

Rotterdam.

P. GROEN.

INGEZONDEN STUK

Het nominale loon als instrument voor de politiek der inkomensverdeling

De heren W. Hessel en A. Kloos te Amsterdam schrijven ons:

Het redactioneel artikel „Het nominale loon als instru- ment voor de politiek der inkomensverdeling”¹⁾ geeft ons aanleiding tot de volgende kanttekeningen.

Op blz. 310, eerste kolom, wordt gesteld, dat wij in Nederland in een zekere hoogconjunctuur leven. De gedachte, die dan door het verdere betoog heenloopt, is, dat een loonronde in deze hoogconjunctuur ten aanzien van de inkomensverdeling weinig verandering brengt en

daardoor slechts inflatoire effecten heeft. Het komt ons voor, dat zulks een te eenzijdige voorstelling van zaken is, die aan de werkelijke situatie onvoldoende recht doet. Hoe zou ook anders een wijziging in de verdeling in 1954 bereikt kunnen zijn? Herhaalde malen is in het jongste verleden betoogd, dat onze economische situatie wordt gekenmerkt door een mengeling van structurele en con- juncturele elementen.

Voor ons betoog, dat slechts de grote lijnen volgt, zouden wij in onze nationale economie een onderscheid willen maken tussen de sector, die direct met het buiten-

¹⁾ Zie: „E.-S.B.” van 20 April 1955.

land — hetzij door import, hetzij door export, hetzij door beide — in verbinding staat en de sector, die indirect met het buitenland in verbinding staat. Duiden wij deze sectoren als de directe en de indirecte sector aan, dan realiseren wij ons zeer wel, dat tussen beide sectoren geen waterdichte schotten staan, hetgeen overigens ook uit de gegeven definiëring voortvloeit. Het lijkt plausibel, dat de directe sector een sterke expansie vertoonde onder invloed van o.a. een kostenvoordeel ten opzichte van het buitenland, dat mede voortvloeide uit inflatoire bewegingen in het buitenland. Dit deels structurele en deels buitenlands-conjuncturele element gaf aan deze expansie ongetwijfeld een haussekarakter, dat doorwerkte tot in de indirecte sector. Voor een deel moet dit, tezamen met de beide loonronden van 1954, niet anders worden gezien dan als een aanpassingsproces ten opzichte van het buitenland. Zolang deze aanpassing niet volledig tot stand is gekomen, blijft de uitwendige oorzaak van onze hoogconjunctuur werken, tot uiting komend in een voortdurende aanzwelling van onze deviezenvoorraad.

Erkend moet worden, dat het verstandig is deze aanpassing vertraagd te doen verlopen, teneinde bij voorbaat een voorsprong te hebben als de component der buitenlandse conjunctuurbeweging een definitief keerpunt bereikt. Wanneer wij thans vertraagd de hausse volgen, kunnen wij straks vertraagd de baisse volgen, voor zover alsdan ook een aanpassingspolitiek gevolgd moet worden. Het houdt echter tevens in, dat de buitenlandse oorzaak van onze hoogconjunctuur, zij het wellicht in beperkte omvang, gehandhaafd blijft. Zien wij het goed, dan staat daar het gevaar tegenover, dat de hausse vooral in de indirecte sector in oorsprong voornamelijk geïnduceerd zelf inwendige oorzaken loswoelt om vervolgens een zelfstandige beweging te krijgen van voornamelijk inflatoire aard met inflatoire impulsen op de directe sector en een daaruit resulterende overaanpassing van de kosten ten opzichte van het buitenland. Het gevaar dus, dat men ten opzichte van het buitenland het evenwichtspunt passeert. Een nieuwe loonronde zou in principe inderdaad deze zelfstandige beweging op gang kunnen brengen. Dat valt niet te ontkennen. Maar hoe staan de kansen en hoe liggen de quantitative verhoudingen? De gunstige kant van een nieuwe loonronde zou zijn, dat de buitenlandse oorzaak van onze hoogconjunctuur zou worden verzwakt. Wat de resultante van beide invloeden zal zijn is moeilijk uit te maken.

Daarnaast dient men zich nog te realiseren, dat een relatief grote marge tussen kosten en opbrengsten zelf ook de genoemde zelfstandige beweging op gang zou kunnen brengen. Naar onze mening verklaarde de heer Oosterhuis in de Eerste Kamer bij de behandeling van de begroting van Economische Zaken in tweede instantie (Handelingen Eerste Kamer 1955, blz. 3183) terecht het volgende:

„Ik moge thans wat verder ingaan op het antwoord van de Minister. Zie ik het goed, Mijnheer de Voorzitter, dan geldt de bezorgdheid van de Minister, zowel conjunctureel als structureel, het gevaar, dat lonen en prijzen haasje-over gaan spelen. De lonen en prijzen dienen geen eigen beweging te krijgen. De aanpassing aan het buitenland dient getemporeerd te zijn. Het bijzonder hoge tempo van 1954 wijst de bewindsman voor 1955 af. In die zin wenst hij rust. Ik geloof, dat de Minister goed gedaan heeft, het vraagstuk op deze wijze te relativiseren. Ik constateer hier wel een nuanceverschil met vroegere uitspraken van de Minister. Als wij zo doorgaan, komen wij met de Minister wellicht waar wij hem graag zouden zien. Dat stemt ons hoopvol, al is er inzake dit tempo misschien nog verschil van inzicht. Maar goed, de vraag is: welk tempo van aanpassing is gewenst? Ik geloof, dat wij de discussie op deze vraag kunnen samentrekken. Ik zou allereerst willen opmerken, dat onze loonpolitiek in verhouding tot een vrije loonvorming reeds temporiserend werkt. Een vergelijking met het

De ENGELSE editie

Van het speciale nummer van 5 Mei 1955, gewijd aan het herstel en de opbloei van de Nederlandse economie in de afgelopen tien jaren, verschijnt binnenkort de eerder aangekondigde Engelse uitgave. Wij vermoeden, dat dit nummer voor de buitenlandse relaties van Uw onderneming een bruikbaar geschenk zal vormen.

De prijs bedraagt f 2 per exemplaar; 100 stuks of meer f 1,75 per exemplaar.

*Bestellingen, gelieve U te zenden aan de admin. van
Economisch - Statistische Berichten,
Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam*

buitenland kan het bewijs opleveren. Ten tweede zou ik op het alternatieve gevaar willen wijzen. Een te laag tempo van aanpassing versterkt via de daaruit resulterende relatief grotere winsten de hausse. Het gevaar is niet minder denkbeeldig, Mijnheer de Voorzitter, dat onze hausse langs deze weg een zelfstandige beweging krijgt. Men zie slechts naar de ontwikkeling in de Verenigde Staten in de periode 1925-1929, het schoolvoorbeeld van een hausse bij een constant prijspeil²⁾.

en even later:

„Maar zou in dit verband het loonniveau niet een belangrijke rol kunnen spelen? Dienen wij door enerzijds een zekere loonaanpassing — wij denken niet aan het tempo van 1954 van circa 15 pCt — en anderzijds handhaving van de belasting niet twee doeleinden tegelijkertijd: aanpassing aan het buitenland en voorkoming van een zelfstandig element in onze hausse?“

Al met al menen wij te mogen stellen, dat de rol van het loonniveau in de huidige situatie minder eenvoudig is dan het redactioneel artikel ons doet voorkomen en de verantwoordelijke instanties voor een dilemma plaatst.

Ook bij de cijfermatige benadering van het loonniveau worden naar onze mening enkele bijzondere relaties te veel over het hoofd gezien. De relaties, die wij hier nu zullen pogen aan te geven, worden ook in het artikel van de heer W. Drees jr in „E.-S.B.“ van 6 April 1955²⁾ zo niet verwaarloosd, dan toch zeker te zeer op de achtergrond geschoven. In het bijzonder zijn het deze relaties, die o.i. de kritiek op het betoog van de heer Vermeulen in „Het Parool“ op enkele essentiële punten verlammen. Teneinde het gevaar te vermijden dat men in een discussie als de onderhavige door de bomen het bos niet meer ziet, zullen we ons weer beperken tot de grote lijnen.

In het volgende gaan wij de ontwikkeling na van het nominaal nationale inkomen per hoofd van de actieve beroepsbevolking en het loonniveau, uitgaande van de

²⁾ Het aandeel van de loontrekkers in het nationale inkomen.

verhouding tussen beide in 1949. In de tabellen I en II is deze ontwikkeling cijfermatig weergegeven. De ontwikkeling van de genoemde verhouding is in onderstaande grafiek uitgebeeld.

TABEL I.

Ontwikkeling van het nationaal inkomen per hoofd van de actieve beroepsbevolking op jaarbasis

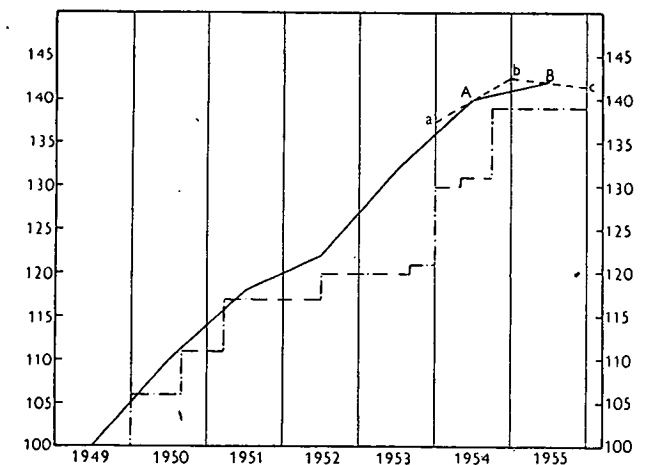
Jaar	Nationaal inkomen tegen factorkosten (in f mrd)	Nationaal inkomen in pCt van 1949	Ontwikkeling actieve beroepsbevolking (in duizenden)	Actieve beroepsbevolking in pCt van 1949	Nationaal inkomen per hoofd der actieve beroepsbevolking 1949 = 100
1949	14,14	100	3.799	100	100
1950	15,65	111.	3.841	101	110
1951	16,94	120	3.878	102	118
1952	17,65	125	3.879	102	122
1953	19,36	137	3.969	104	132
1954	21,17	150	4.064	107	140

Bron: C.E.P. 1955.

TABEL II.

Ontwikkeling van de regelingslonen van handarbeiders

Maand	(1949 = 100)				
	1950	1951	1952	1953	1954
Januari	106	111	117	120	130
Februari	106	111	117	120	130
Maart	106	117	117	120	130
April	106	117	117	120	130
Mei	106	117	117	120	131
Juni	106	117	117	120	131
Juli	106	117	120	120	131
Augustus	106	117	120	120	131
September	111	117	120	121	131
October	111	117	120	121	139
November	111	117	120	121	139
December	111	117	120	121	139

— — — Regelingslonen der handarbeiders (1949 = 100)
 ————— Nationaal inkomen tegen factorkosten per hoofd der actieve be-
 roepsbevolking (1949 = 100)
 AB = Raming Centraal Economisch Plan 1955' (140—142)

De getrokken lijn geeft de ontwikkeling van het nationale inkomen per hoofd van de actieve beroepsbevolking weer, waarbij terwille van de stylering is aangenomen, dat de stijging steeds regelmatig over de maanden van 1 Juli tot 30 Juni d.a.v. gespreid ligt. De lijn knikt dus steeds op 1 Juli van elk jaar. De onderbroken lijn geeft aan de ontwikkeling van maand op maand van de regelingslonen der handarbeiders, exclusief sociale lasten van werkgevers. In zoverre wijkt deze opstelling af van de S.-E.R.-nota van Augustus 1954, dat daar niet de regelingslonen, exclusief sociale lasten van werkgevers zijn aan-

gehouden. Wanneer men dezelfde uitgangspunten kiest ³⁾ zal de loonlijn waarschijnlijk iets hoger komen te liggen. Het beeld wordt daardoor echter niet belangrijk beïnvloed. Bovendien liggen hier nog andere geschilpunten tussen werknemers- en werkgeversorganisaties, zoals uit de S.-E.R.-nota ook blijkt. Deze punten willen we hier niet aanroeren. Duidelijk komt in tabel III en de grafiek het verloop van de divergentie tussen de ontwikkeling van het loonniveau en die van het nationaal inkomen per hoofd van de actieve beroepsbevolking tot uiting. De divergentie werd niet opgevuld door de loonronden van 1 Januari 1954 en 1 October 1954, nog daargelaten, dat deze loonronden de vooraf ontstane achterstand niet compenseerden.

Het redactioneel artikel raamt op blz. 310, tweede kolom onderaan, de loonstijging in 1954 op 16 pCt. Daartegenover stelt het een prijsstijging der consumptiegoederen van 6 pCt. Het concludeert tot een gemiddelde stijging van de reële loonvoet tot een gemiddelde 10 pCt. Daarvan aftrekkende een stijging van de arbeidsproductiviteit met 5 pCt, komt het artikel tot een stijging van het arbeidsaandeel van ten naaste bij 5 pCt. Hierbij wordt o.i. over het hoofd gezien, dat de stijging van de lonen in een andere periode-eenheid is uitgedrukt dan de stijging van de productiviteit. Mitsdien kan men hier niet zo maar een aftreksom van maken. Neemt men de jaarperiode als eenheid, dan moet men stellen, dat de loonstijging in 1954 niet 10 pCt (1 Januari) + 6 pCt (16 Oct.) = 16 pCt, doch: $10 \times \frac{12}{12} + 6 \times \frac{4}{12} = 11,5$ pCt bedroeg.

In 1953 heeft practisch geen loonsverhoging plaats gehad. Voor zover dat wel het geval was, zou men ook daar nog rekening mee moeten houden, omdat niet 31 December 1953 uitgangspunt is, doch 1953 als geheel.

Eenzelfde berekening zou moeten worden opgezet voor de prijsstijging. Een dergelijke berekening leidt tot ca 5 pCt. Maakt men daarna de aftreksom (nl. $11,5 - 5 - 5 = 1,5$ pCt) dan heeft men alleen nog maar de globale relatieve positieverbetering der loontrekkers ten opzichte van 1953 berekend. Uit tabel III blijkt echter, dat deze positie in 1953 vooral ten opzichte van 1949 ongunstig was. Men kan niet concluderen, dat de stijging van het arbeidsaandeel in 1954 voldoende was.

TABEL III.

Ontwikkeling achterstand van de regelingslonen handarbeiders op het nationaal inkomen per hoofd der actieve beroepsbevolking

Jaar	(basis 1949 = 100)		
	Nat. inkomen per hoofd van de actieve beroepsbevolking (zie tabel I)	Ontwikkeling regelingslonen op jaarbasis	Gemiddelde achterstand in pCt per jaar, uitgaande van 1949, van regelingslonen bij nationaal inkomen per hoofd der actieve beroepsbevolking
1949	100	100	0
1950	110	107	3
1951	118	116	2
1952	122	118	4
1953	132	120	12
1954	140	133	7

Wij menen, dat de door ons opgestelde berekening op maandbasis (tabel IV) een zuiverder benadering geeft. Deze berekening kan men dan nog aanvullen met de punten van geschil, w.o. uiteraard ook het basisjaar. Het valt dan ook licht in te zien, dat men een zodanige

³⁾ Zie blz. 23 van genoemde nota.

TABEL IV.

Ontwikkeling achterstand in 1954 van de regelingslonen handarbeiders op het nationaal inkomen per hoofd der actieve beroepsbevolking

	(basis 1 Juli 1949 = 100)		
	I	II	III
	Regelingslonen (1 Juli 1949 = 100)	Ontwikkeling nationaal inkomen per hoofd der actieve beroepsbevolking (afgeleid uit grafiek)	Ontwikkeling achterstand van I op II
1 Januari	130	136	6
1 April	130	138	8
1 Juli	131	140	9
1 October	139	140,5	1,5
31 December	139	141	2

berekening kan forceren, dat men tot de conclusie komt, dat de achterstand in het arbeidsaandeel overgecompenseerd werd. We menen ook, dat het redactioneel artikel stelling heeft genomen op een punt van geschil tussen werknemers- en werkgeversorganisaties, nl. het basisjaar, waarvan wij slechts acte vragen.

De stylering in de grafiek leidt er overigens toe, dat het nationale inkomen over 1954 na het knikpunt A minder sterk steeg. Meer reëel is aan te nemen een althans gelijkmatige stijging over 1954. In een jaar van doorlopende hoogconjunctuur zal de helling van de lijn, die deze stijging zou moeten weergeven, zeker niet veel minder zijn dan de helling van de nagenoeg rechte lijn, die de trendmatige ontwikkeling over de laatste jaren, bijv. 1949-1954, weergeeft. Dit betekent, dat de helling groter is dan die van de lijn AB, die op het Centraal Planbureau is gebaseerd. Dit betekent voorts, dat de raming van het C.E.P. slechts kan worden gerealiseerd, wanneer in de loop van 1955 het nationaal inkomen t.o.v. het niveau aan het eind van 1954 bereikt daalt. Dit laatste is niet aannemelijk. In de grafiek is dit tot uitdrukking gebracht in de lijn abc met als knikpunt b (1 Januari 1955). Op grond van deze overwegingen twijfelen wij tevens aan de juistheid van de raming van het Centraal Planbureau. Ook de tot dusver beschikbare statistische gegevens

doen vermoeden, dat de prognose van het C.P.B. voor 1955 wel wat aan de pessimistische kant is. Het algemene indexcijfer van de productie der nijverheid steeg van 1953 tot 1954 van 129 op 142 (1949 = 100). Dus circa 10 pCt productiestijging. De stijgingspercentages ten opzichte van de overeenkomstige maand van 1953 bedroegen (gecorrigeerd voor aantal dagen) voor:

September 1954 — 10 pCt
 October 1954 — 8 pCt
 November 1954 — 9 pCt
 December 1954 — 13 pCt

Deze cijfers, die zijn ontleend aan het Maandschrift van het C.B.S. van Maart 1955, geven dus aan de stijging t.o.v. de overeenkomstige maand van het voorgaande jaar. Voor December ligt dit bijzonder hoog, hetgeen uiteraard niet verklaard kan worden uit het feit, dat de productie in het vierde kwartaal vrijwel altijd relatief hoger ligt. Dit gold immers ook voor de maand December 1953. Deze cijfers doen dus vermoeden, dat de stylering van de ontwikkeling in 1954 tot een rechte lijn zeker niet tot onze conclusies heeft bijgedragen. (Bovendien zij gewezen op de slechte oogst 1954). Integendeel, het is aannemelijk dat de werkelijke ontwikkelingslijn van het nationale inkomen (p.h. v.d. a.b.) op 1 Januari 1955 een hoger punt bereikte en dus de ontwikkeling in 1955 nog meer negatief zou moeten zijn als waartoe wij reeds concludeerden. Zien wij in dit licht de ontwikkeling van de prijzen in 1955, dan is het duidelijk, dat alleen dan in 1955 de werknemers ten opzichte van 1949 geen achterstand hebben, wanneer in 1955 door een belangrijke prijsdaling dus de eventuele productiviteitsstijging overcompenseert. Zou de prijsdaling slechts resulteren uit doorwerking van de productiviteitsstijging in 1955, dan zou het nominale nationale inkomen niet dalen en dus de divergentie bestaande per 1 Januari 1955 zich bestendigen. Wanneer van bepaalde werknemerszijde wordt gesteld, dat rust in lonen en prijzen op zichzelf moeilijk aanvaardbaar is, dan zal zulks tegen de achtergrond van het voorgaande zeker niet onbegrijpelijk zijn.

NASCHRIFT

Met de hoofdgedachte uit het betoog van de heren Hessel en Kloos kan volledig worden ingestemd, nl. dat de kostenaanpassing aan het buitenland vertraagd moet verlopen, wil onze concurrentiepositie niet beschadigd worden. Ook is het juist, dat de concurrentiemarge inflatoire krachten in het binnenland (de „indirecte sector”) oproept, maar deze krachten moeten juist worden bestreden, wil onze concurrentiepositie en daarmee de werkgelegenheid op lange termijn niet in gevaar komen. Als men, zoals de heer Oosterhuis volgens het Kamer-verslag heeft gedaan, suggereert de inflatoire werking van de concurrentiemarge op te heffen door de marge teniet te doen, gooit men het kind met het badwater weg. Het is trouwens zeer de vraag, of deze marge nog bestaat, vooral als men rekening houdt met de noodzakelijke huuraanpassing en de komende verzwaaring der sociale lasten (ouderdomsverzekering, invaliditeitswet).

Het redactionele artikel stelde vooral, dat in de fase van hoogconjunctuur het nominale loon een ondoelmatig instrument is om de inkomensverdeling ten gunste van de werknemers te wijzigen. Deze conclusie wordt door de inzenders niet bestreden. Dit opent de mogelijkheid, dat

men elkaar op dit punt vindt. Het betekent dat de nadruk moet vallen op prijsverlaging. Het verschil van mening gaat over de cijfers; over de vraag, of er thans een achterstand is en hoe groot deze is. Hieromtrent zouden wij het volgende willen opmerken.

Het is niet juist, dat het redactionele artikel de productiviteitsstijging op een andere periode heeft betrokken dan de loon- en prijsstijging. Alle grootheden zijn berekend voor de periode 1 Januari 1954 - 1 Januari 1955. Dat is een andere periode-indeling dan gewoonlijk wordt gevolgd. De S.-E.R. heeft bij zijn advies gewerkt met gemiddelden. Men komt intussen in het kader van de S.-E.R.-methode tot dezelfde conclusie als in het artikel. Immers: de S.-E.R. berekende op verschillende bases tussen 1949-1953 een achterstand van het arbeidsaandeel in 1954, die tussen 2 en 5 pCt zou liggen; waar precies de achterstand tussen deze grenzen lag, was voorwerp van meningsverschil tussen werkgevers en werknemers, een meningsverschil waar het redactionele artikel niet in is getreden, zulks in tegenstelling tot hetgeen de heren Hessel en Kloos stellen. Om deze berekening te kunnen maken had de S.-E.R. een raming van het nationale

inkomen in 1954 nodig, die hem door het Centraal Planbureau is verstrekt, en, voor zover tot nu toe bekend, is uitgekomen. Zoals reeds gesteld in het redactionele artikel, heeft de loonronde van 6 pCt de achterstand in 1954 ongedaan gemaakt, en zelfs een zekere overcompensatie opgeleverd. Hoe groot deze overcompensatie is, hangt af van de keuze welke men ten aanzien van de cijfermatige achterstand maakt, dus hetzij 2 pCt, hetzij 5 pCt, hetzij ergens daartussen. Dit was ook de conclusie die langs andere weg in het redactionele artikel werd bereikt.

De becijfering van de heren Hessel en Kloos en in het bijzonder de grafiek geeft weer, hoe de aanpassing van de lonen aan het nationale inkomen telkens schoksgewijs plaatsvindt. Zo kunnen inderdaad achterstanden ontstaan. Het jaar 1954 gaf duidelijk een dergelijke achterstand te zien, die blijkens het bovenstaande door de loonronde van 6 pCt werd opgeruimd. Misschien vond deze inhaal te laat plaats (in October in plaats van bijv. in Juni); misschien zal in 1955 een nieuwe achterstand ontstaan. Dienaangaande staat nog niets vast. Het lijkt thans nog niet verantwoord om de matige raming, die het Centraal Planbureau voor 1955 maakte van de toeneming van de productiviteit, aan te tasten. Zoveel staat echter wel vast, dat een streven naar forcering van het arbeidsaandeel, dus een voortijdige claim op een nieuwe loonronde, voor onze economie schadelijke gevolgen kan hebben. Een te snelle loonstijging zet de toekomstige expansie van onze volkshuishouding op het spel en dit zij eens te meer bedacht nu in de hoogconjunctuur toch reeds inflatoire krachten aan het werk zijn.

REDACTIE.

NATIONALE NOTITIES

Statistische Dag 1955

Op 1 Juni jl. hield de Vereniging voor Statistiek te Utrecht haar jaarlijkse „Statistische Dag”. Ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van deze vereniging waren de te houden voordrachten gewijd aan de ontwikkeling van de statistiek in de afgelopen tien jaren, terwijl bij het symposium de perspectieven en daarmee verband houdende desiderata werden besproken.

Na de opening door de voorzitter, Ir J. van Ettinger, gaf Prof. Dr D. van Dantzig als eerste spreker een overzicht van de ontwikkeling van de *mathematische statistiek*.

Het verschil in beoefening van de wiskundige statistiek vóór en na de tweede wereldoorlog kenschetste hij als absoluut „significant”. Hoewel ook vóór de oorlog verdienstelijk werk werd geleverd, met name door de econometrische school van Tinbergen, Derksen e.a., was het niveau t.o.v. de omliggende landen toch laag te noemen. Enkele jaren na de oorlog werd de achterstand echter snel ingelopen zodat Nederland thans op het terrein van de wiskundige statistiek zowel nationaal als internationaal aanzien geniet. De argwaan tegen statistische methoden in de economie, de biologie en de industrie luwde en de verbale benadering van de problemen (de zgn. „zachte schilmethode”) werd niet altijd meer verkozen boven de „harde schilmethode”, waarbij men eerst door de harde mathematische bolster heen moet. Spreker deed vervolgens een poging de plaats van Nederland op het gebied van de wiskundige statistiek in cijfers weer te geven, waarbij hij echter geen aanspraak maakte op absolute exactheid. De gegeven cijfers moesten de mate van beheersing

van het betrokken onderwerp uitdrukken en hadden de volgende betekenis:

0 onbekendheid	5 theoretisch productief, d.w.z. nieuwe details toevoegend aan de bestaande theorie
1 receptief beheersend	6 theoretisch creatief (nieuwe resultaten bewijzend)
2 reproductief beheersend	7 fundamenteel creatief (wezenlijk nieuwe ideeën en theorieën voortbrengend)
3 praktisch gebruikend	
4 praktisch productief, d.w.z. nieuwe methoden voortbrengend	

In onderstaande tabel volgen nu de door Prof. Van Dantzig gegeven cijfers:

Terreinen van de wiskundige statistiek	Hoogst bereikte niveau in Nederland	Minstens een half dozijn mensen op dit niveau
variantie-analyse	4	3
factor-analyse	4	3
regressie-analyse en tijdreeksen	6	3-4
algemene toetsingstheorie	5	5
verdelingsvrije methode	6	5
sequentie-analyse	4	2-3
decisietheorie	4	2-3
strategische speltheorie	3	2-3
lineaire programmaler en operations-research	4	1-2
informatietheorie en cybernetica	3	3
stochastische processen e.d.	5-6	3
grondslagen van de wiskundige statistiek	5-6	3

De niveaus 3 en 4 blijken het sterkst vertegenwoordigd te zijn. Er is dus wel praktische vaardigheid, maar de theoretische bijdragen zijn gering. Dit is te verklaren uit de grote achterstand, die moest worden ingehaald. Toch is naast een praktisch hanteren ook een hoog theoretisch niveau noodzakelijk. De fundamentele moeilijkheid, die aan het bereiken van dit ideaal in de weg staat, is het gebrek aan jonge mensen, die bereid zijn zich aan fundamenteel onderzoek te geven en daarvoor offers te brengen. Als hierin geen verandering komt zal Nederland over tien jaren op wiskundig-statistisch gebied weer tot de achterlijke landen behoren. Spreker pleitte daarom voor meer overheidssteun voor de wetenschap en grotere investeringen van het bedrijfsleven ter voorziening in zijn toekomstige behoefte aan „scientific manpower”.

Daar Dr Ph. J. Idenburg door verblijf buitenslands verhinderd was de Statistische Dag bij te wonen werd zijn rede over de ontwikkeling van de *maatschappelijke statistiek* uitgesproken door de heer H. G. C. Nanninga. De ontwikkeling van de beschrijvende statistiek na de laatste oorlog kan het beste worden gekarakteriseerd d.m.v. de begrippen integratie en differentiatie. Op internationaal gebied is het streven tot vergelijkbaar maken van de bestaande statistieken een integrerende kracht, terwijl anderzijds aan de onderdelen aandacht wordt geschonken in de statistieken van de gespecialiseerde UNO-organen en organen als de O.E.E.C. en de K.S.G. Ook nationaal kan van integrerende tendenties gesproken worden. In Nederland vond het integratiestreven op het gebied van de statistiek zijn belichaming in het systeem van de „nationale rekeningen” met als meest karakteristieke eigenschap dat de interdependentie van de economische verschijnselen er duidelijk in tot uitdrukking komt. Daarnaast blijft het thans meer dan ooit nodig bepaalde sectoren van de nationale economie aan verbeterde of nieuwe observatie te onderwerpen. Voorbeelden van differentiatie zijn de regionale statistiek en de productiviteitsstudies voor bedrijfstakken of zelfs afzonderlijke ondernemingen. In de „conjunctuurtest” ontmoeten we zowel het integratie- als het differentiatieverschijnsel. Men vraagt de ondernemer, die zijn beslissingen neemt op grond van zijn persoonlijke — geïntegreerde — indruk van de hem omringende economische verschijnselen naar zijn mening over het recente verleden alsook over de nabije toekomst. Aan de hand

van de resultaten van deze tests kan elke deelnemer zijn eigen ervaring toetsen aan die van de meerderheid der geënuqueterden.

Als derde spreker behandelde Ir J. van Ettinger de ontwikkeling van *de industriële statistiek*. De statistische methode heeft in de afgelopen tien jaren de weg naar de industrie, vooral die van massaproducten, gevonden. Spreker beschouwde dit als een logisch gevolg van een aantal objectieve en subjectieve factoren:

- 1e de ontwikkeling der moderne industrie riep een groeiend aantal typische problemen te voorschijn, welke zich bijzonder lenen voor een statistische aanpak;
- 2e er bestond reeds een bruikbare statistische techniek of de bestaande techniek kon verder worden ontwikkeld;
- 3e na de oorlog had men in Nederland de beschikking over een klein aantal bekwaame industriële statistici, die al spoedig in grotere kring het nut van de statistische methode in de industrie konden bewijzen;
- 4e de grotere openheid voor nieuwe denkbeelden na de oorlog en de klimaatsverbetering met betrekking tot de industriële statistiek.

Meer en meer gaat de potentiële behoefte van het bedrijfsleven een reële behoefte worden, welke blijkens de ervaring stuit op een tekort aan statistici. Zo ontstaat het gevaar enerzijds van de behoefte, welke afremming van de gunstige ontwikkeling tot gevolg kan hebben.

Bij het *symposium* dat hierna o.l.v. de heer A. J. de Jong werd gehouden waren alle deelnemers eensgezind in hun oordeel, dat over tien jaren een groter gebruik van de statistiek zal worden gemaakt, zowel in de exacte als in de sociale wetenschappen. Wel zal de toepassing in de sociale wetenschappen de ontwikkeling van nieuwe methoden vergen, o.a. in verband met de daar overheersende stochastische processen, processen met een waarschijnlijkheidskarakter dus, en door het weinig voorkomen van normale verdelingen. Hier is een overgang nodig van het deterministisch naar het statistisch (stochastisch) denken. Dit is een van de redenen waarom thans de statistische methode in de sociale wetenschappen minder gemeengoed is dan in de exacte wetenschappen. Eveneens was men algemeen van gevoelen dat behoefte bestond aan een (sterkere) invoeging van het statistisch denken in het onderwijs, ook t.b.v. diegenen, die zich later niet op de statistiek willen toelagen. Dit zou in het kader van de wiskundelessen kunnen gebeuren bij het M.O. en V.H.O. terwijl daarnaast de leerlingen rechtstreeks in aanraking zouden kunnen worden gebracht met de statistische denkwijze door toepassing daarvan bij het onderrecht in vakken als biologie en scheikunde. Ook in het hoger onderwijs zou de introductie van een propaedeuse of keuzevak in de statistiek aanbeveling verdienen.

Over de wijze van opleiding van statistici heerste enig verschil van mening. Enerzijds werd de mening uitgesproken, dat waar men ook de statistiek toepast de toepassing van grondslagen duidelijk moesten zijn omdat toepassing van recepten zonder meer gevaren in zich bergt, terwijl aan de andere kant ook de zuiver theoretische statistici een diepgaand contact met de praktijk zouden moeten leggen om vruchtbaar te kunnen werken. Daartegenover werd het standpunt verdedigd, dat scheiding moest worden gemaakt tussen de mensentypen, die meer geschikt voor theoretisch werk zijn en daartoe weinig contact met de praktijk behoeven en die typen, welke zich

meer tot praktisch werk voelen aangetrokken en de wiskundige achtergrond van de statistische methoden niet volledig zouden behoeven te beheersen.

Algemeen was men van oordeel dat de opleiding van academische statistici het best kon geschieden in de faculteit der wis- en natuurkunde. Voor zover deze statistici echter na hun opleiding hun werkzaamheden in de praktijk willen vinden zal de zesjarige studieduur in deze faculteit in het algemeen te lang zijn. Een drie- à vierjarige wiskundige opleiding zou daartoe beter passen.

Ten aanzien van de vraag of de belangrijkste taak der statistici voor de komende tien jaren zal gelegen zijn in de verdere ontwikkeling van de methodiek of in de toepassing van bestaande methoden op nieuwe gebieden werd opgemerkt, dat deze hand in hand zullen gaan. Bij de toepassing van het bestaande instrumentarium op nieuwe gebieden zal vanzelf blijken, dat er aan het gereedschap nog veel ontbreekt en dit zal de stoot geven tot ontwikkeling van de nieuwe methoden. Vermoedelijk zal de ontwikkeling hierbij vnl. komen te liggen op het gebied van de speltheorie, welke reeds thans een grote vlucht heeft genomen, de beslissingstheorie en de theorie van de stochastische processen.

Rotterdam.

Drs G. SWINKELS.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De ontspanning, die zich de vorige week op de geldmarkt aftekende, maakte de afgelopen week weinig verdere voortgang. Ditmaal was het de ultimo, die roet in het eten deed; de chartale circulatie steeg tussen 23 en 31 Mei met f 126 mln. Het grootste deel van deze onttrekking werd gefinancierd, doordat de banken op hun saldi bij de Centrale Bank trokken. Pro resto bedroegen deze saldi daarna f 473 mln, dus niet al te zeer beneden het voor het (ook voor de periode 22 Mei - 21 April op 10 pCt gehandhaafde) kaspercentage vereiste bedrag. In verband met deze ontwikkeling bleven de voor uitzetting op korte termijn beschikbare middelen uiteraard schaars. Callgeld bleef dan ook op het maximum van 1 pCt gehandhaafd, terwijl voorts het marktdisconto voor zeer kortlopend papier op ca 1½ pCt eveneens weinig verandering onderging.

De kapitaalmarkt.

Op de meeste aandelenmarkten ter wereld blijft het de laatste tijd kwakkelen. In Wallstreet vond gedurende de verslagweek weer enige stijging plaats, maar deze bracht het gemiddelde Dow Jones Industrials toch niet hoger dan 428,5, een cijfer, dat ook 20 April jl. reeds bereikt was. Ook het Damrak munt niet meer uit door fenomenale koersstijgingen; de algemene index steeg de afgelopen week met 0,8 punt en staat thans ongeveer even hoog als ruim een maand geleden. Evenals vóór enkele weken er nu en dan een flauwe stemming in Parijs, terwijl de spoorwegstaking in Groot-Brittannië en de vrees voor een grote staking in de Amerikaanse auto-industrie, vooral ook i.v.m. hun mogelijke verdere repercussies, het optimisme internationaal temperen. Wat Nederland betreft is het feit, dat de Regering thans voor het eerst met kracht de loon-prijsspiraal in haar kern, nl. bij de loonronden, een halt toeroept, overigens ook niet

bepaald als een haussefactor voor de aandelenmarkt te beschouwen.

Weinig invloed op de betreffende beurskoersen had de publicatie van de cijfers over het eerste kwartaal van 1955 door Koninklijke en Philips. Vooral bij Philips met een 25 pCt hogere omzet en een 29 pCt hogere winst dan in de overeenkomstige periode van het vorig jaar, viel dit op. In de huidige beurskoersen is kennelijk reeds zeer veel goeds verdisconteerd. In een recente publicatie van de Amsterdamsche Bank zijn enige interessante berekeningen gemaakt over de verhouding tussen prijzen, winsten en dividenden bij het Koninklijke-Shell concern in 1954. Per liter olie toucheerde de fiscus bij dit concern $4\frac{1}{2}$ ct; hierna aasteerde een winst van $1\frac{1}{5}$ ct per liter, waarvan aan aandeelhouders $\frac{1}{4}$ ct per liter als dividend werd uitgekeerd.

De ruimte van de Nederlandse markt voor niet-risicodragend kapitaal is aanleiding dat — na de Belgische leningen in het jongste verleden — wederom enige buitenlandse staten hier een obligatielening zullen uitgeven, nl. Noorwegen (f 35 mln) en Zuid-Afrika (f 50 mln). In beide gevallen zou de rentevoet $4\frac{1}{4}$ pCt, de maximum looptijd 20 jaar bedragen. Dat De Nederlandsche Bank zich bij dergelijke buitenlandse leningen niet beperkt tot het deviezenaspect in engere zin, volgt uit persberichten, volgens welke de Centrale Bank voor de Noorse lening slechts voor f 35 mln in plaats van voor het gevraagde bedrag van f 50 mln vergunning gaf, terwijl zij zich voorts (aanvankelijk) verzet zou hebben tegen het percentage van $4\frac{1}{4}$ en $4\frac{3}{4}$ zou hebben geëist. Uit dit vergaande ingrijpen wordt wel duidelijk, dat van een liberalisatie van het buitenlandse kapitaalverkeer van Nederland momenteel nog slechts in geringe mate sprake is.

Aand. indexcijfers (1953 = 100)	27 Mei 1955	3 Juni 1955
Algemeen	196,2	195,3
Internat. concerns	251,0	249,5
Industrie	150,7	151,5
Scheepvaart	140,9	140,3
Banken	145,0	144,1
Indon. aand.	147,5	145,5
Aandelen		
Kon. Petroleum	572 $\frac{1}{2}$	565 $\frac{1}{4}$
Unilever	428	428 $\frac{1}{4}$
Philips	395 $\frac{1}{4}$	396 $\frac{1}{2}$
A.K.U.	304	301 $\frac{1}{2}$
Kon. N. Hoogovens	319 $\frac{1}{2}$	314
Van Gelder Zn	281 $\frac{1}{2}$	279 $\frac{1}{2}$
H.A.L.	180 $\frac{1}{2}$	181
Amsterd. Rubber	120 $\frac{1}{4}$	123
H.V.A.	147 $\frac{3}{4}$	145
Staatsfondsen		
2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	79 $\frac{7}{16}$	79 $\frac{1}{2}$
3-3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	101 $\frac{3}{4}$	101 $\frac{7}{16}$
3 pCt Grootboek 1946	99 $\frac{15}{16}$	100 $\frac{1}{16}$
3 pCt Dollarlening	97 $\frac{1}{2}$	97 $\frac{1}{2}$
Diverse obligaties		
3 $\frac{1}{2}$ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	101 $\frac{3}{4}$	102
3 $\frac{1}{2}$ pCt Bkv. Ned. Gem. 1954 II/III	101 $\frac{3}{16}$	101
3 $\frac{1}{2}$ pCt Philips 1948	103 $\frac{3}{4}$	103 $\frac{3}{16}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt Westl. Hyp. Bank	100 $\frac{1}{2}$	100 $\frac{1}{2}$

J. C. BREZET.

De Belgische geld- en kapitaalmarkt in Maart en April 1955

De algemene toestand van de geldmarkt.

Begin Maart was de geldmarkt eerder eng, doch omstreeks midden van de maand trad een geleidelijke verruiming in. Deze stond vooral in verband met de

voorzorgsmaatregelen door een tweetal grote banken genomen met het oog op hun einde boekjaarsbalans. De gebruikelijke „window dressing” bracht een groter aanbod van daggelden, die echter opnieuw sterk terugliepen onmiddellijk vóór en op de vervaldag zelf. Blijkbaar werd er door sommige banken ook extra beroep gedaan op herdisconto van de Nationale Bank.

De fluctuaties in het aanbod van daggelden door de private banken, werden grotendeels opgevangen door een ruimere bevoorrading vanwege niet-banken, w.o. vooral parastatale instellingen. De eerste helft van de maand April bleef de geldmarkt minder breed, vermoedelijk ingevolge de resorptie van de bovenvermelde „window dressing.” Midden van de maand trad opnieuw enige verruiming op.

Verloop van de kredietverlening

	Portefeuille handelspapier Nationale Bank	Herdisconto door de private banken	Krediet verleend aan de economie door de private banken
(in mln fr.)			
31 Dec. '54	9.512	9.126	39.210
31 Jan. '55	6.752 (a)	7.439	40.046
28 Febr. '55	5.893 (b)	6.860	40.520
31 Mrt '55	7.135	6.053	42.096
28 Apr. '55	5.676	—	—

a) Cijfer begin volgende maand, meer karakteristiek voor de vervaldag.

Aangaande de officiële rentepolitiek kan het volgende aangestipt worden:

- Bij de Algemene Spaarkas en het Gemeentekrediet werd voor deposito's van publieke instellingen de rente op zichtrekeningen teruggebracht van 1,25 pCt op 1 pCt, en voor 3 maandrekeningen van 3 op 2,5 pCt, dit vanaf 1 Maart 1955. De praktische draagwijdte van deze maatregel is evenwel zeer beperkt. Anderdeels vergoedt de Algemene Spaarkas op spaarboekjes toebehorend aan particulieren 3 pCt interest tot maximum 100.000 fr.
- De rente vergoed op de kasbons van de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid, de Nationale Kas voor Beroepskrediet, het Centraal Bureau voor Hypothecair Krediet en het Nationaal Instituut voor Landbouwkrediet werd in doorsnee met 1/8 pCt verlaagd.

De toestand van de banken.

Enkele cijfers uit de globale bankstaten

	31 Dec. 1954	31 Jan. 1955	28 Febr. 1955	31 Mrt 1955
Actief				
Krediet aan de private economie	39.210	40.046	40.520	42.096
a) handelswissels ..	11.742	12.343	13.013	14.487
b) prolongaties en voorschotten	1.447	1.515	1.190	1.123
c) kaskredieten	17.108	17.242	17.336	17.365
d) accepten	8.913	8.946	8.981	9.121
Krediet aan de Overheid	46.488	47.779	48.213	49.729
Passief				
Bankiers	6.728	6.933	6.834	8.344
Deposito's totaal	72.339	71.621	72.547	75.317
op zicht ..	61.870	61.963	62.289	64.421
op termijn ..	10.469	9.658	10.258	10.896
Kasbons	2.894	2.970	3.079	3.188
Totaal vreemde werkmiddelen	81.961	81.524	82.460	86.849
Totaal eigen middelen ..	6.705	6.675	6.682	6.731

De deposito's blijven rond een topniveau schommelen, doch de fluctuaties waren aanmerkelijk groter bij de termijn gelden dan bij de tegoeden op zicht, die onaf-

Abonneert U op

De Economist

Maandblad onder redactie van:

Prof. P. Hennipman,
A. M. de Jong,
Prof. P. B. Kreukniet,
Prof. H. W. Lambers,
Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart,
Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50;
fr. p. post f 23.60; voor stu-
denten f 19.—; fr. per post
f 20.10.

Abonnementen worden aan-
genomen door de boekhandel
en door uitgevers

De Erven

F. Bohn te Haarlem

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Gecombineerde Maandstaat op 31 Mei 1955

Kas, Kassiers en Dag- geldleningen . . . f.	102.538.001,29	Kapitaal f.	49.000.000,-
Nederlands		Reserve "	20.000.000,-
Schatkistpapier ..	462.600.000,-	Bouwreserve "	1.000.000,-
Ander Overheidspapier ..	57.001.794,29	Deposito's op Termijn ..	252.745.241,19
Wissels	13.676.924,58	Crediteuren	749.455.613,33
Bankiers in Binnen- en Buitenland.	35.428.162,44	Geaccepteerde Wissels ..	175.299,93
Effecten, Syndicaten en Waarden	53.151.581,15	Door Derden	
Prolongatiën en Voor- schotten tegen Effecten ..	32.991.126,21	Geaccepteerd	772.749,65
Debiteuren	339.263.092,50	Overlopende Saldi en Andere Rekeningen ..	35.101.636,82
Deelnemingen (incl. Voorschotten).	6.599.858,46		
Gebouwen.	5.000.000,-		
	<u>f. 1.108.250.540,92</u>		<u>f. 1.108.250.540,92</u>

gebroken een licht stijgende lijn volgden. Langs de zijde der kredietverlening kan onderlijnd worden, dat de banken einde Februari meer wissels zelf in portefeuille hielden, en minder beroep deden op herdisconto. Einde Maart werd deze tendentie verder geconfirméerd.

De obligatiemarkt.

Tijdens Maart bleef de obligatiemarkt overwegend vast, doch het einde van de maand bracht reeds enkele koersafbrokkelingen. Deze leken vooral verband te houden met overschakelingen naar aandelenbeleggingen. Tijdens de tweede helft van April sloegen deze afbrokkelingen evenwel om in een schier algemene koersdaling.

Reeds vóór de aankondiging van de nieuwe Staatslening waren de noteringen der vasttrenderende waarden minder koersvast en nadien werd deze koersbeweging bevorderd door arbitrageverrichtingen. Karakteristiek was wellicht dat de baisse belangrijker werd naar gelang de inschrijving op de 4,5 pCt Staatslening 1955/75 vorderde, en zulks niettegenstaande de ruimere tussenkomst van het Rentenfonds. Blijkbaar werd de baisse nog steeds in de hand gewerkt door overschakelingen van obligaties naar aandelen.

Op de emissiemarkt wordt de inschrijvingstermijn der 4 pCt Staatslening 1955/75 op 5 Mei officieel gesloten. Zoals bekend was dit een 4 pCt lening op 20 jaar, uitgegeven à 95,50. De globale opbrengst van deze lening bedroeg 6.500 miljoen fr. waarvan volgens geloofwaardige geruchten, ca 1 mrd fr. zou ondertekend zijn door parastatale instellingen.

Intussen werd er een 400 mln fr. 4 pCt lening van de Stad Luik aangekondigd met als looptijd 20 jaar en uitgifte tegen 95 pCt.

De aandelenmarkt.

Nadat de lichte hausse van de maand Maart (+ 0,8 pCt) eerder wees op een stabilisatie, doordrenkt met aarzelingen in de metaal-, steenkolen- en textielsector, bracht April opnieuw een beter klimaat. Het volume der omzetten nam eveneens toe en bereikte per dag gemiddeld

Rentestand op de obligatiemarkt a)

(in pCt per einde maand)

	Gemiddelde looptijd	Aug. 1948	Juni 1950	Juni 1951	Febr. 1955	Mrt 1955	Apr. 1955
Staatsrenten	langlopende	4,77	4,38	4,68	4,19	4,17	4,18
Staatsfondsen	7 à 8 jaar	4,83	4,63	5,24	4,42	4,40	4,44
Kasbons Steden	5 à 6 jaar	5,07	4,49	5,37	4,78	4,81	4,83
Kasbons parastatale in- stellingen	ca 9 jaar	—	—	5,41	4,54	4,44	4,48
Private instellingen	10 à 12 jaar	6,06	5,43	6,08	4,56	4,60	4,73

a) Reële rendementen — rekening gehouden met agio en disagio tegenover terugbetalingsprijs.

Bron: Kredietbank.

fr. 190,8 mln t.o. fr. 140,7 mln voor Maart. Alleen de steenkolen en textielwaarden brokkelden verder af. De steenkolenwaarden werden gedrukt door de nieuwe plannen inzake verdeling der perekwatie en verlaging van sommige prijzen.

Beurs van Brussel

	31 Mrt 1955	29 Apr. 1955	Beweging in pCt
Banken	293,1	295,7	+ 0,9
Portefeuille	268,9	271,1	+ 0,8
Trusts	187,6	198,1	+ 5,6
Gas en Electriciteit	279,9	286,5	+ 2,4
Metaalnijverheid	254,6	255,0	+ 0,4
Scheikundige producten	206,6	209,2	+ 1,3
Steenkolmijnen	215,1	208,1	- 3,3
Spiegelglas	115,1	120,8	+ 5,0
Glasblazerijen	171,6	176,5	+ 2,9
Bouwnijverheid	267,3	271,7	+ 1,6
Textiel	153,0	150,0	- 2,0
Koloniale	642,9	670,8	+ 4,4
Voeding	138,6	142,7	+ 3,0
Verscheidene	300,5	313,8	+ 4,4
Brouwerijen	69,3	74,9	+ 8,1
Papiernijverheid	530,0	559,4	+ 5,5
Warenhuizen	464,7	473,6	+ 1,9
Algemeen	279,9	283,9	+ 1,4

Bron: Kredietbank.

Onder invloed van een reeks dividendverhogingen is het gemiddelde rendement op de gebruikelijke 75 representatieve waarden opgelopen tot 3,18 pCt tegen 3,07 pCt einde Maart en 3,04 pCt einde Februari. Deze beweging werd enigszins geremd door de gemiddelde koersstijging.

Kortenberg.

Dr L. DELMOTTE.

N.V. „INDUSTRIE”

(voorheen Van Lohuizen en Co.)

gevestigd te Vaassen.

UITGIFTE

van

**4000 aandelen aan toonder,
elk groot nominaal f 250,-,**

(desgewenst in stukken van vier aandelen gecombineerd)

voor de helft delende in de resultaten van het boekjaar 1955 en ten volle delende in die van volgende boekjaren.

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op bovengenoemde aandelen, uitsluitend voor aandeelhouders, openstelt op

Donderdag 16 Juni 1955,

bij haar kantoren te **Amsterdam, Rotterdam,
's-Gravenhage en Apeldoorn,**

tot de koers van 100 pCt.,

op de voorwaarden van het bij de inschrijvingskantoren verkrijgbare prospectus.

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

AMSTERDAM, 7 Juni 1955.

ONZE CATALOGUS VOOR BUITENLANDSE TIJDSCHRIFTEN

bevat niet ALLE Couranten en Vakbladen in de gehele wereld, hoewel wij ze wél alle kunnen leveren. Maar wél bevat onze catalogus de namen en prijzen van Tijdschriften voor 175 branches beginnende met: Aardrijkskunde en eindigende met: Zuivelindustrie!

Aan iedere aanvraag kunnen wij dus voldoen!

**Rotterdamsche Couranten Import & Kiosken-
onderneming v.h. VAN DITMAR, Rotterdam.**

Zelfstandig economisch adviseur, wegens gevorderde leeftijd zijn werkzaamheden willende beperken, biedt zijn ruim 20 jaar gevestigde

MARKT-ANALYTISCHE PRAKTIJK ter overname

Zeer geschikt voor jongere collega of ter nog verdere uitbreiding of ter aanvulling van reeds verrichte werkzaamheden. Nadere inlichtingen gaarne verstrekt. Overnamesom nader overeen te komen. Br. onder no. 23-2, Bur. v. d. Blad, Postbus 42, Schiedam.

UW „HOME” OP REIS

De Rietschans - Nieuw-Loosdrecht

Tel. K 2958-556

Café-Restaurant

Een diner met Uw zakenrelaties slaagt bij ons altijd!

N.V. Koninklijke Nederlandsche Petroleum

Maatschappij

gevestigd te 's-Gravenhage

★

In de op 1 Juni 1955 te Amsterdam gehouden jaarlijkse Algemene Vergadering van Aandeelhouders werd het dividend over het boekjaar 1954 vastgesteld op 16% in contanten. Hiervan werd op 12 Januari 1955 reeds 6% als interimdividend betaalbaar gesteld. Het slotdividend bedraagt derhalve 10% in contanten.

Dit slotdividend, na aftrek van 15% dividendbelasting bedragende f. 85,- per aandeel van f. 1000,- en f. 8,50 per aandeel van f. 100,-, is tegen inlevering van dividendbewijs No. 107 van de bewijzen van aandeel van f. 1000,- en van f. 100,- van **Woensdag 8 Juni 1955** af betaalbaar bij de onderstaande bankinstellingen in binnen- en buitenland.

Tot het slotdividend op de aandelen van f. 50,- ingeschreven in het Nederlandse Register van Aandeelhouders der Maatschappij zijn diegenen gerechtigd te wier name die aandelen in dat Register staan ingeschreven op **13 Juni 1955** bij sluiting der kantoren. Aan deze aandeelhouders zullen door de Gemachtigde voor de Overdrachten de Nederlandsche Handel-Maatschappij N.V. te Amsterdam, op of omstreeks **11 Juli 1955** cheques worden toegezonden voor het aan hen toekomende slotdividend ad f. 5,- minus 15% dividendbelasting = f. 4,25 per aandeel ad f. 50,-.

Houders van aandelen op naam van f. 50,- ingeschreven in het Nederlandse Register van Aandeelhouders die gerechtigd zijn het dividend zonder inhouding van Nederlandse dividendbelasting te ontvangen, dienen het bewijs hiervan, met gebruikmaking van de hiervoor voorgeschreven formulieren, tijdig aan de Gemachtigde voor de Overdrachten in te zenden.

Amsterdam	Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V. Kas-Associatie, N.V.
Rotterdam	Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V. Heren Van der Hoop, Offers & Zoon
's-Gravenhage	Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V. Heren Schill & Capadose
New York	The Chase Manhattan Bank
Londen	Messrs. N. M. Rothschild & Sons
Parijs	MM. Lazard-Frères & Cie
Zürich	Crédit Suisse
Brussel	Banque de la Société Générale de Belgique Crédit Lyonnais S.A.

's-Gravenhage, 1 Juni 1955.

EERSTE NEDERLANDSCHE

VERZEKERING MIJ OP HET LEVEN EN TEGEN

INVALIDITEIT N.V.

GEVESTIGD TE 'S-GRAVENHAGE

PENSIOENREGELINGEN